

פתרון מורחב- הדין המהותי- מועד דצמבר 2020

1. "איגודים בע"מ" היא חברה המאוגדת כחברה פרטית, שאיננה חברת איגרות חוב.

מה אינו נכון?

1. מנכ"ל איגודים יכול לשמש כיו"ר הדירקטוריון שלה.
2. יו"ר דירקטוריון איגודים יכול לשמש כסמנכ"ל הכספים שלה.
3. איגודים יכולה לפעול ללא דירקטוריון.
4. איגודים אינה חייבת למנות מנכ"ל.

התשובה הנכונה היא ג'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 219 לחוק החברות, התשנ"ט – 1999 :

מספר הדירקטורים (תיקון מס' 3) תשס"ה-2005

219. (א) חברה רשאית לקבוע בתקנונה את מספר הדירקטורים ואת מספרם המרבי והמזערי.

(תיקון מס' 17) תשע"א-2011

(ב) בחברה פרטית שאינה חברת איגרות חוב יכהן לפחות דירקטור אחד.

(תיקון מס' 3) תשס"ה-2005 (תיקון מס' 17) תשע"א-2011

(ג) בחברה ציבורית ובחברה פרטית שהיא חברת איגרות חוב יכהנו לפחות שני דירקטורים חיצוניים כאמור בסעיף 239, אשר לפחות אחד מהם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית והיתר הם בעלי כשירות מקצועית כמשמעותה לפי סעיף 240 (בחוק זה – דירקטורים בעלי כשירות מקצועית).

(תיקון מס' 3) תשס"ה-2005 (תיקון מס' 17) תשע"א-2011

(ד) בחברה ציבורית ובחברה פרטית שהיא חברת איגרות חוב יכהנו, נוסף על הדירקטור החיצוני בעל המומחיות החשבונאית והפיננסית, דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית במספר שאותו קבע הדירקטוריון.

יישום:

נתון בשאלה כי "איגודים" היא חברה פרטית שאיננה חברת איגרות חוב. סעיף 219(ב) קובע כי בחברה פרטית שאינה חברת איגרות חוב, יכהן לפחות דירקטור אחד, כלומר, החברה לא יכולה לפעול ללא דירקטור.

2. תקנון החברה הפרטית "אבוגדו בע"מ" שהתאגדה בשנת 2019 כולל הוראה אשר מגבילה את אפשרות שינוי התקנון כדלקמן: "החברה רשאית לשנות תקנון זה, או כל הוראה מהוראותיו, בהחלטה שהתקבלה ברוב של מחזיקי 70% מהון המניות באסיפה כללית של בעלי המניות". עומר מעוניין לכנס אסיפה כללית מיוחדת שעל סדר יומה שינוי הוראה זו.

מהו הרוב הדרוש לשינוי ההוראה האמורה בתקנון?

1. על ההחלטה להתקבל ברוב 70% בכל מקרה.
2. אם מדובר בשינוי שמטרתו להגדיל את הרוב הנדרש, על ההחלטה להתקבל ברוב המוצע על ידי עומר, ואם מדובר בשינוי שמטרתו להקטין את הרוב הנדרש, על ההחלטה להתקבל ברוב הדרוש כיום לפי התקנון.
3. אם מדובר בשינוי שמטרתו להקטין את הרוב הנדרש, על ההחלטה להתקבל ברוב המוצע על ידי עומר.
4. היות שמדובר בחברה פרטית, על ההחלטה להתקבל ברוב רגיל באסיפה הכללית.

התשובה הנכונה היא ב'.

סעיפי החוק הרלוונטיים: סעיפים 20 ו-22 לחוק החברות, התשנ"ט-1999:

שינוי תקנון

20. (א) חברה רשאית לשנות את תקנונה בהחלטה שהתקבלה ברוב רגיל באסיפה הכללית של החברה, אלא אם כן נקבע בתקנון כי דרוש רוב אחר או אם נתקבלה החלטה כאמור בסעיף 22.

(ב) נקבעה בחוק זה הוראה שניתן להתנות עליה, או נקבעה הוראה בתקנון לפיה דרוש רוב מסוים לשינוי הוראות התקנון, כולן או מקצתן, לא תהא החברה רשאית לשנות את ההוראה האמורה אלא בהחלטה שתתקבל באסיפה הכללית באותו רוב מסוים או ברוב המוצע, לפי הגבוה מבין השניים.

(ג) היו מניות החברה מחולקות לסוגים, לא ייעשה שינוי בתקנון שיפגע בזכויותיו של סוג מניות ללא אישור אסיפת אותו סוג, אלא אם כן נקבע אחרת בתקנון; לעניין קבלת החלטות באסיפת סוג יחולו הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב), בשינויים המחויבים.

(ד) על אף הוראות סעיף זה, שינוי בתקנון המחייב בעל מניה לרכוש מניות נוספות או להגדיל את היקף אחריותו, לא יחייב את בעל המניה ללא הסכמתו.

הגבלת אפשרות שינוי התקנון (תיקון מס' 3) תשס"ה-2005

22. (א) חברה רשאית להגביל בתקנון או בחוזה אחר את סמכותה לשנות את התקנון או הוראה מהוראותיו, אם נתקבלה על כך החלטה באסיפה כללית, ברוב הדרוש לשינוי הוראות התקנון.

(ב) דין החלטה שנתקבלה כאמור בסעיף קטן (א), כדין החלטה לשינוי התקנון ויחולו עליה הוראות סימן זה.

יישום:

סעיף 22(א) קובע כי החברה, ובענייננו, חברת "אבוגדו בע"מ", רשאית להגביל את סמכותה לשנות את התקנון באם נתקבלה על כך החלטה באסיפה הכללית. דין החלטה שכזו, כך לפי סעיף 22(ב), הינה כדין החלטה לשינוי תקנון, ויחולו עליה הוראות הסימן הנוגעות לכך. לפי סעיף 20(א), אין כל מניעה להחליט כי יש צורך ברוב של 70% ממחזיקי הון המניות באסיפה הכללית על-מנת לשנות את התקנון. לפי סעיף 20(ב), החלטה לשינוי התקנון מצריכה החלטה שתתקבל באסיפה הכללית באותו רוב מסוים / ברוב המוצע – לפי הגבוה מבין השניים.

3. חברה ציבורית מעוניינת לחלק דיבידנד לבעלי מניותיה.

מה הדין?

1. אם החברה עומדת הן ב"מבחן הרווח" והן ב"מבחן יכולת הפירעון" היא רשאית לבצע חלוקה באישור בית המשפט בלבד.
2. אם החברה אינה עומדת ב"מבחן הרווח", אך עומדת ב"מבחן יכולת הפירעון", היא רשאית לבצע חלוקה.
3. אם החברה עומדת ב"מבחן הרווח", אך לא עומדת ב"מבחן יכולת הפירעון", היא רשאית לבצע חלוקה באישור בית משפט בלבד.
4. אם החברה אינה עומדת ב"מבחן הרווח", אך עומדת ב"מבחן יכולת הפירעון", היא רשאית לבצע חלוקה באישור בית המשפט בלבד.

התשובה הנכונה היא ד'.

הסעיפים הרלוונטיים הם 302 ו-303 לחוק החברות התשע"ט-1999:

חלוקה מותרת

302. (א) חברה רשאית לבצע חלוקה מתוך רווחיה (להלן - מבחן הרווח), ובלבד שלא קיים חשש סביר שהחלוקה תמנע מן החברה את היכולת לעמוד בחביותיה הקיימות והצפויות, בהגיע מועד קיומן (להלן - מבחן יכולת הפירעון).

(ב) בסעיף זה –

(תיקון מס' 3) תשס"ה-2005

"רווחים", לענין מבחן הרווח - יתרת עודפים או עודפים שנצברו בשנתיים האחרונות, לפי הגבוה מבין השניים, והכל על פי הדוחות הכספיים המותאמים האחרונים, המבוקרים או הסקורים, שערכה החברה, תוך הפחתת חלקות קודמות אם לא הופחתו כבר מן העודפים, ובלבד שהמועד שלגביו נערכו הדוחות אינו מוקדם ביותר משישה חודשים ממועד החלוקה;

"דוחות כספיים מותאמים" - דוחות כספיים מותאמים למדד או דוחות כספיים הבאים או שיבואו במקומם, והכל לפי כללי חשבונאות מקובלים;

(תיקון מס' 3) תשס"ה-2005

"עודפים" - סכומים הכלולים בהון העצמי של חברה ושמקורם ברווח הנקי שלה כפי שנקבע לפי כללי חשבונאות מקובלים, וכן סכומים אחרים הכלולים בהון העצמי לפי כללי חשבונאות מקובלים ושאינם הון מניות או פרמיה, שהשר קבע שיראו אותם כעודפים.

(ג) השר רשאי לקבוע הוראות לענין חזקות בדבר עמידתה של חברה בתנאי מבחן יכולת הפירעון וכן פטורים או הקלות לענין התאמת הדוחות הכספיים.

חלוקה באישור בית משפט (תיקון מס' 3) תשס"ה-2005

303. (א) בית המשפט רשאי, לבקשת חברה, לאשר לה לבצע חלוקה שלא מקיימת את מבחן הרווח, ובלבד ששוכנע שמתקיים מבחן יכולת הפירעון.

(ב) חברה תודיע לנושיה על הגשת בקשה לבית המשפט כאמור בסעיף קטן (א) באופן שיקבע השר.

(ג) נושה רשאי לפנות לבית המשפט ולהתנגד לבקשת החברה להתיר לה ביצוע חלוקה.

(ד) בית המשפט רשאי, לאחר שנתן לנושים שהתנגדו הזדמנות להשמיע את טענותיהם, לאשר את בקשת החברה, כולה או חלקה, לדחותה או להתנות את אישורה בתנאים.

יישום:

סעיף 302 קובע שני מבחנים מצטברים אשר בהתקיימם, תוכל החברה לבצע חלוקת דיבידנדים: האחד – מבחן הרווח, השני – מבחן יכולת הפירעון.

אם החברה לא מקיימת את מבחן הרווח – אך כן מקיימת את מבחן יכולת הפירעון, תוכל היא לפנות לבית המשפט ולבקש רשותו לביצוע החלוקה. בית המשפט רשאי לאפשר לה לבצע חלוקה במצב דברים זה, לפי סעיף 303(א).

4. בחברה ציבורית עומד על הפרק אישור שכרו של המנכ"ל.

מה הדין?

1. אישור שכר מנכ"ל טעון אישור של ועדת התגמול ולאחר מכן אישור הדירקטוריון.
2. אישור שכר מנכ"ל טעון אישור של ועדת התגמול, הדירקטוריון והאסיפה הכללית ברוב רגיל.
3. אישור שכר מנכ"ל טעון אישור של ועדת התגמול, הדירקטוריון והאסיפה הכללית, לרבות רוב מקרב בעלי המניות שאינם בעלי עניין אישי. אם שכר המנכ"ל נקבע בהתאם למדיניות התגמול של החברה, הדירקטוריון רשאי בכל מקרה לפטור מאישור האסיפה הכללית.
4. אישור שכר מנכ"ל טעון אישור של ועדת התגמול, הדירקטוריון והאסיפה הכללית, לרבות רוב מקרב בעלי המניות שאינם בעלי עניין אישי.

התשובה הנכונה היא ד'.

סעיפי החוק הרלוונטיים הם 270 ו-272 לחוק החברות התשנ"ט-1999.

עסקאות הטעונות אישורים מיוחדים (תיקון מס' 22) תשע"ד-2013
270. עסקאות של חברה המפורטות להלן, טעונות אישורים כקבוע בפרק זה, ובלבד שהעסקה היא לטובת החברה:
(2) התקשרות של חברה עם נושא משרה בה שאינו דירקטור, באשר לתנאי כהונתו והעסקתו;

עסקאות חריגות עם נושא משרה ועסקאות עם נושא משרה שאינו דירקטור באשר לתנאי כהונתו והעסקתו (תיקון מס' 20) תשע"ג-2012
272. (א) עסקה של חברה, שמתקיים בה האמור בסעיף 270(1) והיא עסקה חריגה, או עסקה של חברה פרטית שאינה חברת איגרות חוב שמתקיים בה האמור בסעיף 270(2), טעונה אישור ועדת הביקורת ולאחר מכן אישור הדירקטוריון.

(תיקון מס' 17) תשע"א-2011
(ב) לא הייתה לחברה פרטית שאינה חברת איגרות חוב ועדת ביקורת, טעונה העסקה אישור הדירקטוריון בלבד אם נושא המשרה אינו דירקטור, ואם נושא המשרה הוא דירקטור גם אישור של האסיפה הכללית.

(תיקון מס' 20) תשע"ג-2012
(ג) (1) עסקה של חברה ציבורית או חברה פרטית שהיא חברת איגרות חוב, שמתקיים בה האמור בסעיף 270(2), למעט עסקה עם המנהל הכללי של החברה כאמור בסעיף קטן (1ג), טעונה אישור של ועדת התגמול ולאחר מכן אישור הדירקטוריון;
(2) אישור ועדת התגמול והדירקטוריון לפי פסקה (1) יהיה בהתאם למדיניות התגמול, ואולם ועדת התגמול ולאחריה הדירקטוריון רשאים, במקרים מיוחדים, לאשר עסקה כאמור באותה פסקה שלא בהתאם למדיניות התגמול, בהתקיים שניים אלה:
(א) ועדת התגמול ולאחריה הדירקטוריון אישרו את העסקה, בין השאר, לפי השיקולים המנויים בסעיף 267ב(א), תוך התייחסות לעניינים המפורטים בחלק א' לתוספת ראשונה א' ובתנאי שנקבעו בעסקה, בין השאר, ההוראות כמפורט בחלק ב' לתוספת האמורה;
(ב) האסיפה הכללית אישרה את העסקה, ובלבד שבחברה ציבורית מתקיים האמור בסעיף 267א(ב) או (2);
(3) על אף הוראות פסקה (2), בחברה, למעט חברה נכדה ציבורית כהגדרתה בסעיף 267א(ג), ועדת התגמול ולאחריה הדירקטוריון רשאים, במקרים מיוחדים, לאשר עסקה כאמור באותה פסקה גם אם האסיפה הכללית התנגדה לאישור העסקה, ובלבד שוועדת התגמול ולאחריה הדירקטוריון החליטו על כך, על יסוד נימוקים מפורטים, לאחר שדנו מחדש בעסקה ובחנו בדיון כאמור, בין השאר, את התנגדות האסיפה הכללית.

(תיקון מס' 20) תשע"ג-2012

(ג1) (1) עסקה של חברה ציבורית או חברה פרטית שהיא חברת איגרות חוב, עם המנהל הכללי של החברה, שמתקיים בה האמור בסעיף 270(2), טעונה אישור של אלה בסדר הזה:

(א) ועדת התגמול;

(ב) הדירקטוריון;

(ג) האסיפה הכללית, ובלבד שבחברה ציבורית מתקיים האמור בסעיף 267א(ב1) או (2); לעניין אישור האסיפה הכללית לפי פסקת משנה זו, יחולו הוראות סעיף קטן (ג3);

(2) אישור ועדת התגמול ואישור הדירקטוריון כאמור בפסקה (1) יהיו בהתאם למדיניות התגמול, ואולם ועדת התגמול ולאחריה הדירקטוריון רשאים, במקרים מיוחדים, לאשר את העסקה שלא בהתאם למדיניות כאמור, ובלבד שמתקיים האמור בסעיף קטן (ג2)(א); אין באמור בסעיף קטן זה כדי לגרוע מהוראות פסקה (1)(ג);

(3) על אף הוראות פסקה (1)(ג), ועדת התגמול רשאית לפטור מאישור האסיפה הכללית עסקה עם מי שמועמד לכהן כמנהל כללי של החברה שמתקיים לגביו האמור בסעיף 240(ב), אם מצאה, על יסוד נימוקים שפירטה, כי הבאת העסקה לאישור האסיפה הכללית תסכל את ההתקשרות, ובלבד שהעסקה תואמת את מדיניות התגמול.

(תיקון מס' 16) תשע"א-2011 (תיקון מס' 20) תשע"ג-2012

(ד) על אף האמור בסעיפים קטנים (א), (ג) ו-(ג1), עסקה שמתקיים בה האמור בסעיף 270(2) והיא שינוי של עסקה קיימת, טעונה אישור של ועדת ביקורת או ועדת תגמול, לפני העניין, בלבד, אם הוועדה האמורה אישרה כי השינוי בתנאי העסקה אינו מהותי ביחס לעסקה הקיימת.

קביעת מדיניות תגמול לנושאי משרה (תיקון מס' 20) תשע"ג-2012

267א. (א) דירקטוריון חברה ציבורית או חברה פרטית שהיא חברת איגרות חוב יקבע מדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בחברה (בחוק זה – מדיניות התגמול), לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול שהוגשו לו לפי סעיף 118ב(1); מדיניות התגמול טעונה אישור האסיפה הכללית.

(ב) באישור האסיפה הכללית בחברה ציבורית, לפי סעיף קטן (א), יתקיים אחד מאלה:

(1) במניין קולות הרוב באסיפה הכללית ייכללו רוב מכלל קולות בעלי המניות שאינם בעלי השליטה בחברה או בעלי עניין אישי באישור מדיניות התגמול, המשתתפים בהצבעה; במניין כלל הקולות של בעלי המניות האמורים לא יובאו בחשבון קולות הנמנעים; על מי שיש לו עניין אישי יחולו הוראות סעיף 276, בשינויים המחויבים;

(2) סך קולות המתנגדים מקרב בעלי המניות האמורים בפסקה (1) לא עלה על שיעור של שני אחוזים מכלל זכויות ההצבעה בחברה; השר רשאי לקבוע שיעורים שונים מהשיעור האמור בפסקה זו.

(ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), דירקטוריון החברה, למעט בחברה נכדה ציבורית, רשאי לקבוע את מדיניות התגמול גם אם האסיפה הכללית התנגדה לאישורה, ובלבד שוועדת התגמול ולאחריה הדירקטוריון החליטו, על יסוד נימוקים מפורטים ולאחר שדנו מחדש במדיניות התגמול, כי אישור מדיניות התגמול על אף התנגדות האסיפה הכללית הוא לטובת החברה; לעניין זה, "חברה נכדה ציבורית" – חברה ציבורית הנשלטת בידי חברה ציבורית או בידי חברה פרטית שהיא חברת איגרות חוב, שהיא עצמה נשלטת בידי חברה ציבורית או בידי חברה פרטית שהיא חברת איגרות חוב אחרת, הנשלטת בידי בעל שליטה.

(ד) מדיניות תגמול לתקופה העולה על שלוש שנים טעונה אישור אחת לשלוש שנים; אישור לפי סעיף קטן זה יינתן בדרך שבה נקבעת מדיניות התגמול לפי סעיפים קטנים (א) עד (ג).

(ה) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (ד), הדירקטוריון יבחן, מעת לעת, את מדיניות התגמול וכן את הצורך בהתאמתה להוראות סעיף 267ב אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מטעמים אחרים.

יישום:

אישור שכר של מנכ"ל בחברה ציבורית, מהווה עסקה הטעונה אישור מיוחד, כקבוע בסעיף 270(2) לחוק. סעיף 272(ג1) קובע, כי האישור הטעון בעסקה זו, הינו בסדר הבא: (1) ועדת התגמול, (2) הדירקטוריון. (3) האסיפה הכללית, לרבות רוב מקרב בעלי המניות שאינם בעלי עניין אישי (כקבוע בסעיף 267א(ב1) אליו מפנה סעיף 272 לחוק).

5. עו"ד רון המייצג תובע בהליך משפטי נפגש עם עו"ד דניאל המייצג את הנתבע באותו הליך, במטרה לנסות ליישב את הסכסוך בדרכי שלום. למרות ניסיונות עורכי הדין הצדדים לא הסכימו להתפשר, בעיקר עקב סירוב הנתבע. עו"ד רון, אשר לא נואש מהסיכוי להביא את הצדדים לידי פשרה, הציע לעו"ד דניאל כי הוא לבדו ייפגש עם הנתבע וינסה להבין את הסיבות לסירובו להתפשר. עו"ד דניאל הסכים.
- מה הדין?
1. עו"ד רון עבר עבירה אתית, שכן עורך דין לא יפנה אל הצד שכנגד אלא באמצעות עורך הדין המייצגו באותו עניין, והסכמתו של עורך הדין של הנתבע אינה תקפה בנסיבות כאמור, מפאת טובת הלקוח.
 2. עו"ד רון לא עבר עבירה אתית לאור הסכמת עו"ד דניאל המייצג את הנתבע בהליך.
 3. עו"ד רון עבר עבירה אתית, שכן עורך דין לא ייפגש עם הצד שכנגד לצורך דיון באותו עניין אלא בנוכחות עורך דינו.
 4. עו"ד רון לא עבר עבירה אתית, שכן בנסיבות שבהן קיימת התנגשות בין כללי האתיקה ובין חובתו לנסות ולהביא את הצדדים לידי פשרה, טובת הצדדים גוברת.

התשובה הנכונה היא ב'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 25 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986.

מגע עם אדם מיוצג

25. (א) עורך דין היודע כי הצד שכנגד מיוצג בעניין פלוני בידי עורך דין -

(1) לא יפנה אל הצד שכנגד אלא באמצעות עורך הדין המייצגו באותו עניין.

(2) לא ייפגש עם הצד שכנגד לצורך דיון באותו עניין אלא בנוכחות עורך דינו.

(ב) עורך דין רשאי שלא לנהוג בהתאם לאמור בסעיף קטן (א) -

(1) בהסכמתו של עורך הדין של הצד שכנגד.

(2) כאשר קיימת חובה, על פי דין, למסור דבר לצד שכנגד, בתנאי שעורך הדין ימסור העתק לעורך הדין של הצד שכנגד.

יישום:

על-פי הכלל הקבוע בסעיף 25(א), על עורך דין היודע שהצד שכנגד מיוצג בעניין נדון בידי עורך דין - לפנות אליו רק באמצעות עורך דינו, ולהיפגש עמו לצורך הדיון בעניין הנדון רק בנוכחות עורך דינו. החריג לעניין, והוא גם הרלוונטי לגבי ענייננו, קבוע בסעיף 25(ב)(1) - ונוגע להסכמת עורך הדין של הצד שכנגד. בענייננו, עו"ד רון ביקש את רשותו של עו"ד דניאל לכך שהוא לבדו ייפגש עם הנתבע וינסה להבין את הסיבות לסירובו להתפשר - ועו"ד דניאל הסכים. בנסיבות אלו, החריג מתקיים ועו"ד רון לא עבר כל עבירה אתית.

6. בית המשפט מעוניין להטיל עונש מאסר על תנאי על נאשם שביום ביצוע העבירה מלאו לו 19 שנים.

מה הדין?

1. בית המשפט חייב לקבל תסקיר שירות מבחן לפני הטלת העונש.
2. בית המשפט חייב לקבל תסקיר שירות מבחן אם טרם מלאו לנאשם 21 שנים ביום גזירת דינו.
3. בית המשפט רשאי לקבל תסקיר שירות מבחן לפני הטלת העונש.
4. בית המשפט רשאי לקבל תסקיר שירות מבחן לפני הטלת העונש, אך חייב לקבלו טרם הגיע הנאשם לגיל 21.

התשובה הנכונה היא ג'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 38 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

תסקיר חובה [יא/4]

38. (א) לא יטיל בית המשפט עונש מאסר, שלא על תנאי, אלא לאחר קבלת תסקיר לפי סעיף 37.

(ב) שר המשפטים רשאי, באכרזה שתפורסם ברשומות, לסייג, מדי פעם, תחולתו של סעיף קטן (א) לפי סוגי בתי משפט, לפי עבירות, לפי גיל הנאשמים או לפי כל סיווג אחר.

יישום:

סעיף 38 קובע כאשר ישנו עונש מאסר שאינו עונש מאסר על תנאי – חובה על בית המשפט לקבל תסקיר של שירות המבחן.

היות ובענייננו מדובר בהטלת עונש של מאסר על תנאי – הרי שלא מוטלת על בית המשפט החובה לקבל תסקיר, אך הוא רשאי לקבלו.

7. יצחק נפטר ולא הותיר אחריו צוואה. מעיזבונו של יצחק לא נותרו די נכסים כדי סיפוק מזונות לכל הזכאים להם ממנו, והם: זוג תאומים בני 3, בן בגיר בן 21 ואב בן 90 הנמצא במחלקה סיעודית בבית חולים פרטי.

איזו חלוקת סיפוק מזונות מבין הבאות בית המשפט אינו מוסמך לקבוע?

1. לתת את המזונות לאחד מהתאומים בלבד, ולשאר לא לתת דבר.
2. לתת את המזונות לבן הבגיר בלבד, ולשאר לא לתת דבר.
3. לתת את המזונות לאב הסיעודי בלבד, ולשאר לא לתת דבר.
4. לתת את המזונות לתמיכה במחלקה הסיעודית של בית החולים.

התשובה הנכונה היא ד'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 64 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965.

סדר העדיפויות בין הזכאים

64. לא היה בעיזבונו כדי סיפוק המזונות לכל הזכאים להם, רשאי בית המשפט, לפי הנסיבות, לחלקם ביניהם או לפסוק מזונות לאלה הנראים לו כזקוקים להם ביותר.

יישום:

בשאלה נתונים כל הזכאים למזונות הנפטר: התאומים בני ה-3, הבן בן ה-21, האב בן ה-90. סעיף 64, קובע כי ככל שלא ניתן יהיה לספק את המזונות לכלל הזכאים להם – בית המשפט יהא רשאי לחלק ביניהם את המזונות או לפסוק אותם למי שנראה לו שזקוק להם ביותר (מבין הזכאים). לפיכך, בית המשפט רשאי יהיה לתת לכל אחד מן הזכאים את כלל מזונות הנפטר – אך לא יוכל בית המשפט לקבוע כי יש ליתן את המזונות לתמיכה במחלקה הסיעודית של בית החולים, שכן היא איננה זכאית.

8. משה ורונית היו נשואים שנים רבות. נולדו להם 3 ילדים והם כיום בגירים. משה התאלמן ועבר לגור עם בת זוגו הרווקה, יעל, תוך ניהול משק בית משותף. ילדיו הזהירוהו כי ידועה בציבור יורשת כבת זוג. אשר על כן מסר לילדיו מכתב (שאינו צוואה) ובו גילה את דעתו כי אין הוא רוצה או מתכוון שיעל תירשהו אלא הכל מגיע להם. לאחר כשנה נפטר משה ללא צוואה. יעל מעוניינת לדעת אם היא זכאית לעיזבון או לחלקו.
- מה הדין?
1. "מצווה לקיים את רצון המת", ולאור גילוי דעתו הברור של משה אין יעל זכאית לרשת אותו.
 2. מכיוון שיעל היא רק ידועה בציבור הרי שלכוונותיו של משה יש משקל והיא לא יורשת מחצית.
 3. הדבר תלוי בשיקול דעת בית המשפט, וככל שתקופת חייהם המשותפים הייתה ארוכה יותר, יתחשבו פחות ופחות באמור במכתבו של משה.
 4. יעל היא ידועתו בציבור של משה, ולכן היא יורשת כבת זוג, יהיו כוונותיו אשר יהיו.

התשובה הנכונה היא ד'.
הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 55 לחוק הירושה, התשכ"ה – 1965.

מעין צוואה

55. איש ואשה החיים חיי משפחה במשק בית משותף אך אינם נשואים זה לזה, ומת אחד מהם ובשעת מותו אף אחד מהם לא היה נשוי לאדם אחר, רואים את הנשאר בחיים כאילו המוריש ציווה לו מה שהנשאר בחיים היה מקבל בירושה על-פי דין אילו היו נשואים זה לזה, והוא כשאין הוראה אחרת, מפורשת או משתמעת, בצוואה שהשאיר המוריש.

יישום:

לפי נתוני השאלה, יעל ומשה הינם ידועים בציבור שכן עובר למותו של משה, ניהלו משק בית משותף ואינם נשואים זה לזה, ובשעת המוות של משה – איש מהם לא היה נשוי לאחר (משה התאלמן, יעל רווקה). היות ונתון במפורש כי משה לא הותיר אחריו צוואה, סעיף 55 קובע כי יש לראות את יעל, הידועה בציבור שנשארה בחיים, כאילו שמשה, המוריש, ציווה לה מה שהייתה מקבלת אילו היו נשואים לפי דין.

9. שלמה הוא הבעלים של דירה באשדוד משנת 2000, ורחבעם מתגורר בדירה כשוכר משנת 2002 ונהנה ברציפות מכמות סבירה של אור שמש בחוזה השכירות נקבעו דמי שכירות גבוהים בשל אור השמש המגיע לדירה. בשנת 2019 פרש השכן ירבעם יריעת בד בשטחו, כך שאור השמש נחסם לחלוטין.
מה הדין?

1. ירבעם ביצע עוולה כלפי שלמה בלבד.

2. ירבעם ביצע עוולה כלפי רחבעם בלבד.

3. ירבעם ביצע עוולה כלפי שלמה ורחבעם.

4. ירבעם לא ביצע עוולה במעשיו אלה.

התשובה הנכונה היא ג'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 48 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].

הועדה הבוחנת קיבלה גם את חלופה א' כחלופה נכונה

טענת ההשגה:

כבוד הוועדה הבוחנת קיבלה את חלופה ג' בהסתמך על העוולה של הפרעה לאור שמש שבסעיף 48 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: "הפקודה"). אלא שחלופה ג', שלפיה ירבעם ביצע עוולה הן כלפי שלמה (הבעלים של הדירה) והן כלפי רחבעם (השוכר), אינה מתיישבת עם לשונו המפורשת של סעיף 48.

סעיף 48 לפקודה קובע בזו הלשון:

אדם עושה עוולה אם הוא מונע, על ידי חסימה או בדרך אחרת, מבעל מקרקעין או מן התופש אותם ליהנות מכמות סבירה של אור שמש, בהתחשב עם מקומם וטיבם של המקרקעין, לאחר שהבעל או התופש או מי שקדמו להם בזכויות אלו נהנו ברציפות מאור זה - שלא לפי תנאי חוזה או הסכם - לפחות חמש עשרה שנים שקדמו בתכוף לחסימה או למניעה [ההדגשה הוספה].

נהנה כי כן, לפי לשונו המפורשת של סעיף 48, בעל מקרקעין או תופש מקרקעין הנהנים מאור שמש לפי תנאי חוזה או הסכם אינם זכאים לתבוע בגין הפרעה לאור השמש, ואין לראות את האדם שמנע מהם כמות סבירה של אור שמש כמי שעשה עוולה כלפיהם.

לפי נתוני השאלה, רחבעם, תופש המקרקעין, נהנה מאור שמש לפי תנאי חוזה ("בחוזה השכירות נקבעו דמי שכירות גבוהים בשל אור השמש המגיע לדירה"), ולכן ירבעם לא עשה עוולה כלפיו. התוצאה היא שירבעם ביצע עוולה של הפרעה לאור שמש כלפי שלמה בלבד.

הפרעה לאור שמש

48. אדם עושה עוולה אם הוא מונע, על ידי חסימה או בדרך אחרת, מבעל מקרקעין או מן התופש אותם ליהנות מכמות סבירה של אור שמש, בהתחשב עם מקומם וטיבם של המקרקעין, לאחר שהבעל או התופש או מי שקדמו להם בזכויות אלו נהנו ברציפות מאור זה – שלא לפי תנאי חוזה או הסכם – לפחות חמש עשרה שנים שקדמו בתכוף לחסימה או למניעה.

יישום:

נתון כי שלמה הוא בעל הדירה החל משנת 2000 וכי רחבעם מתגורר בדירה כשוכר החל משנת 2002. עוד נתון ירבעם פרש את יריעת הבד ומסתיר את אור השמש החל משנת 2019. על כן, שלמה שהינו "בעל המקרקעין" כלשון החוק, נהנה מאור השמש ברציפות החל משנת 2000 ועד 2019, כלומר משך 19 שנים. רחבעם, שהינו "התופש" את המקרקעין כך לפי לשון החוק, נהנה מאור השמש משנת 2002 ועד לשנת 2019, כלומר, משך 17 שנים. לפיכך, ירבעם אשר פרש את יריעת הבד ובכך חוסם את אור השמש, עוול הן כלפי שלמה והן כלפי רחבעם.

10. יפתח חייב 1,000 ₪ לחביבה כפירעון של הלוואה. נחום חייב 1,000 ₪ ליפתח. יפתח ונחום הסכימו ביניהם שנחום יפרע את חובו של יפתח לחביבה. אין כל דין המגביל את עבירותו של החוב.
מה הדין?

1. ההסכם תקף, ועל נחום מוטלת החובה לשלם לחביבה את הסכום.
2. ההסכם אינו תקף אלא אם חביבה נתנה את הסכמתה לכך.
3. ההסכם תקף אלא אם חביבה התנגדה לכך בהודעה בכתב שנמסרה כדין.
4. ההסכם אינו תקף אלא אם יפתח הוכיח חדל פירעון.

התשובה הנכונה היא ב'.
סעיף החוק הרלוונטי הוא סעיף 6 לחוק המחאת חיובים, התשכ"ט-1969.

המחאת חבות
6. חבותו של חייב ניתנת להמחאה, כולה או מקצתה, בהסכם בין החייב לבין הנמחה שבאה עליו הסכמת הנושה, זולת אם נשללה או הוגבלה עבירותה לפי דין.

יישום:
בענייננו, ובהתאם לסעיף 6 לחוק החייב הוא נחום, הנמחה הוא יפתח והנושה היא אביבה.
לפיכך, תוקף ההסכם בין יפתח ונחום, לפיו נחום יפרע את חובו של יפתח לחביבה (-הסכם המחאת החבות) יהא מותנה בהסכמתה של חביבה.

11. אילו מבין המשפטים הבאים הוא הנכון ביחס לסעיף 45(ב) לחוק העונשין?

1. הסעיף חל כל מקום שבו יש חפיפה בין תקופות מאסר, אף אם החפיפה נוצרה בשל התנהגות הנידון.
2. הסעיף חל רק כאשר עומדות שתי החלטות שיפוטיות או יותר שמביאות לידי חפיפה בתאריכי המאסר.
3. הסעיף חל רק כאשר יש חפיפה בין תקופות מאסר באותו גזר דין.
4. הסעיף אינו חל מקום שבו נותר מקצת מהעונש בחפיפה בין תקופות המאסר.

התשובה הנכונה היא ב'.

מקורות הדין הרלוונטיים הם סעיף 45 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ופרשת רע"ב 8731/19 מוחמד גראח נ' שירות בתי הסוהר.

מאסר חופף [יא/11] (תיקון מס' 113) תשע"ב-2012

45. (ב) מי שנידון למאסר ולפני שנשא כל ענשו חזר ונידון למאסר, ובית המשפט שדן אותו באחרונה לא הורה שישא את ענשי המאסר, כולם או מקצתם, בזה אחר זה, לא ישא אלא עונש מאסר אחד והוא של התקופה הארוכה ביותר.

רע"ב 8731/19 מוחמד גראח נ' שירות בתי הסוהר - פסק דין זה מפרש את סעיף 45(ב) שלעיל, וקובע כי כאשר נגזרות על אדם בתיקים שונים ובהחלטות שיפוטיות שונות, כל גזר דין ניתן כשלעצמו. בית המשפט שגזר את הדין הניח שהמבקש כבר ריצה את עונש המאסר הקודם שנגזר עליו קודם לכן. בהיעדר חפיפה בין תקופות המאסר השונות שנגזרו על המבקש במהלך השנים ממילא אין תחולה לסעיף 45(ב) – כלומר, כאשר תקופות המאסר לא "עולות" זו על זו במועדים, אין תחולה לסעיף. בית המשפט יוצא מנקודת הנחה שהנידון למאסר נשא את עונשי המאסר שהוטלו עליו בעבר. במקרה בו נידון למאסר התחמק מעונשים קודמים, אין זה הגיוני שישא חפיפת עונשי מאסר מביאה להקלה בעונשו של הנידון למאסר, כך שכאשר העונשים חופפים ביניהם, הנידון למאסר יישא בעונש הארוך ביותר בלבד (שכן הוא "בולע" את העונשים האחרים בתוכו. בסיטואציה הזו בית המשפט מודע לקיומם של העונשים הנוספים. כמובן שבמצב בו בית המשפט לא מודע לקיומם של עונשים נוספים קודמים, ויצא מנקודת הנחה כי הנידון למאסר כבר נשא בהם - אין זה ראוי כי חוטא ייצא נשכר ולא יישא בעונשים שהוטלו עליו בעבר. על כן, סעיף ב' הוא התשובה הנכונה, ורק כאשר עומדות שתי החלטות שיפוטיות או יותר בהן יש חפיפה בין תאריכי המאסר חל סעיף 45(ב).

בספר החוקים הישראלי מופיעות עבירות פליליות שנחקקו בשנת 1951, אשר נוסחו הוא:

הפוגע במזיד בעץ פרי, דינו- מאסר חמש שנים;
הפוגע בהתרשלות בעץ פרי, דינו- מאסר ארבע שנים.
הפוגע בעץ נוי, דינו- מאסר ארבע שנים.
המנסה לפגוע בעץ נוי, דינו- מאסר.

בשנת 2020 נכנס לתוקפו חוק מתקן שהתייחס לעבירות אלה, אשר נוסחו הוא:

בסעיף 1 תימחק המילה "במזיד".

השיבו לשאלות 12-15:

12. כיצד השפיע החוק המתקן על דרישת היסוד הנפשי בעבירה הראשונה?

1. החוק המתקן החמיר את דרישת היסוד הנפשי.
2. החוק המתקן הקל את דרישת היסוד הנפשי.
3. החוק המתקן לא השפיע על דרישת היסוד הנפשי.
4. החוק המתקן ביטל את דרישת היסוד הנפשי.

התשובה הנכונה היא ג'.

הסעיפים הרלוונטיים הם 19, 20 ו-90 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.
דרישת מחשבה פלילית (תיקון מס' 39) תשנ"ד-1994

19. אדם מבצע עבירה רק אם עשה במחשבה פלילית, זולת אם –

- (1) נקבע בהגדרת העבירה כי רשלנות היא היסוד הנפשי הדרוש לשם התהוותה;
או
 - (2) העבירה היא מסוג העבירות של אחריות קפידה.
- מחשבה פלילית (תיקון מס' 39) תשנ"ד-1994
20. (א) מחשבה פלילית - מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות ולאפשרות הגרימה לתוצאות המעשה, הנמנים עם פרטי העבירה, ולענין התוצאות גם אחת מאלה:
- (1) כוונה - במטרה לגרום לאותן תוצאות;
 - (2) פזיזות שבאחת מאלה:
 - (א) אדישות - בשוויון נפש לאפשרות גרימת התוצאות האמורות;
 - (ב) קלות דעת - בנטילת סיכון בלתי סביר לאפשרות גרימת התוצאות האמורות, מתוך תקווה להצליח למנען.
 - (ב) לענין כוונה, ראייה מראש את התרחשות התוצאות, כאפשרות קרובה לוודאי, כמוה כמטרה לגרמן.
 - (ג) לענין סעיף זה –
- (1) רואים אדם שחשד בדבר טיב ההתנהגות או בדבר אפשרות קיום הנסיבות כמי שהיה מודע להם, אם נמנע מלבררם;
 - (2) אין נפקה מינה אם נעשה המעשה באדם אחר או בנכס אחר, מזה שלגביו אמור היה המעשה להיעשות.

פרשנות הדין בדבר היסוד הנפשי שבעבירה (תיקון מס' 43) תשנ"ה-1995

90. בכל מקום בחיקוק שנחקק לפני תחילתו של חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), תשנ"ד-1994 (בפרק זה - חוק העונשין תיקון מס' 39), ושב היסוד הנפשי שבעבירה בא לידי ביטוי במונח –

- (1) "זדון" או "מזיד" - יהיה היסוד הנפשי הדרוש להתהוות העבירה - מודעות כאמור בסעיף 20(א) רישה, ולענין תוצאת המעשה הנמנית עם פרטי העבירה - גם פזיזות;
- (2) "בכוונה" - מקום שהמונח אינו מתייחס לתוצאת המעשה הנמנית עם פרטי העבירה, יתפרש המונח כמניע שמתוכו נעשה המעשה או כמטרה להשיג יעד כפי שנקבע בעבירה, לפי ההקשר;

- (3) "ביודעין" או מונח בעל משמעות דומה - יתפרש המונח כמחשבה פלילית כאמור בסעיף 20(א);
- (4) "יש לו יסוד להניח" או ביטוי בעל משמעות דומה - יתפרש הביטוי כאדם שחשד, כאמור בסעיף 20(ג)(1);
- (5) "התרשלות" - יתפרש המונח כרשלנות כאמור בסעיף 21.

יישום:

סעיף 19 לחוק, קובע כי ברירת המחדל לעשיית עבירה, היא עשותה תחת מחשבה פלילית. סעיף 20 לחוק, מגדיר "מחשבה פלילית" מהי. סעיף 90 לחוק, קובע כי בכל מקום בחיקוק אשר נחקק לפני תחילת חוק העונשין (תיקון מס' 39) ושב יסוד הנפשי שבעבירה בא לידי ביטוי במונחים מסוימים – יפורשו אותם המונחים לפי הגדרות סעיף 20. כך, ניתן ללמוד שהחוק המתקן לא השפיע על דרישת היסוד הנפשי.

13. לאחר כניסת החוק המתקן לתוקף, מהו העונש המרבי שניתן להטיל בעבירה הראשונה ובעבירה השנייה?

1. העונש המרבי בעבירה הראשונה הוא 5 שנות מאסר, והעונש בעבירה השנייה הוא 4 שנות מאסר.
2. העונש המרבי בעבירה הראשונה הוא 5 שנות מאסר, והעונש המרבי בעבירה השנייה הוא 3 שנות מאסר.
3. העונש המרבי בעבירה הראשונה הוא 4 שנות מאסר, והעונש המרבי בעבירה השנייה הוא 4 שנות מאסר.
4. העונש המרבי בעבירה הראשונה הוא 4 שנות מאסר, והעונש המרבי בעבירה השנייה הוא 3 שנות מאסר.

התשובה הנכונה היא ב'.

הסעיפים הרלוונטיים הם סעיפים 90 ו-90ב לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

פרק ו'1: הוראות להתאמת דיני העונשין

פרשנות הדין בדבר היסוד הנפשי שבעבירה (תיקון מס' 43) תשנ"ה-1995

90א. בכל מקום בחיקוק שנחקק לפני תחילתו של חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), תשנ"ד-1994 (בפרק זה - חוק העונשין תיקון מס' 39), ושב יסוד הנפשי שבעבירה בא לידי ביטוי במונח –

(1) "זדון" או "מזיד" - יהיה היסוד הנפשי הדרוש להתהוות העבירה - מודעות כאמור בסעיף 20(א) רישה, ולענין תוצאת המעשה הנמנית עם פרטי העבירה - גם פזיזות;

(2) "בכוונה" - מקום שהמונח אינו מתייחס לתוצאת המעשה הנמנית עם פרטי העבירה, יתפרש המונח כמניע שמתוכו נעשה המעשה או כמטרה להשיג יעד כפי שנקבע בעבירה, לפי ההקשר;

(3) "ביודעין" או מונח בעל משמעות דומה - יתפרש המונח כמחשבה פלילית כאמור בסעיף 20(א);

(4) "יש לו יסוד להניח" או ביטוי בעל משמעות דומה - יתפרש הביטוי כאדם שחשד, כאמור בסעיף 20(ג)(1);

(5) "התרשלות" - יתפרש המונח כרשלנות כאמור בסעיף 21.

עונש על עבירת רשלנות (תיקון מס' 43) תשנ"ה-1995

90ב. בכל מקום בחיקוק שנחקק לפני תחילתו של חוק העונשין תיקון מס' 39, ושב יסוד הנפשי הנדרש להתהוות העבירה הוא רשלנות, ולאותה עבירה נקבע עונש מאסר העולה על שלוש שנים - יהיה העונש בשל אותה עבירה, מאסר שלוש שנים.

יישום:

ביחס לעבירה הראשונה- מכיוון ששינוי החוק לא שינה את מהות העבירה, כאמור בשאלה הקודמת, העונש גם הוא לא משתנה ועומד גם לאחר השינוי על 5 שנות מאסר.

לענין "העבירה השניה" - "הפוגע בהתרשלות בעץ פרטי, דינו – מאסר ארבע שנים": לפי סעיף 90 ב' לחוק, בכל מקום בחיקוק שנחקק לפני תחילת חוק העונשין בתיקון מס' 39 (ובעניינו – עבירה שנחקקה בשנת 1951) ושהיסוד הנפשי שלה הוא רשלנות (כגון בעניינו – "הפוגע בהתרשלות בעץ פרי), אז ככל שלאותה העבירה נקבע עונש מאסר העולה על שלוש שנים (ובעניינו- 4 שנים) – העונש עליה יהא 3 שנים.

14. אבי קשר קשר עם בני לפגוע בעץ נוי, אך תוכניתם לא יצאה לפועל, ואילו דינה ניסתה לפגוע בעץ נוי ולא הצליחה.

מהו העונש המרבי שניתן להטיל על אבי, על בני ועל דינה?

1. אבי ובני פטורים מאחריות פלילית, ועל דינה ניתן להטיל מאסר שנתיים.
2. על אבי, על בני ועל דינה ניתן להטיל 4 שנות מאסר.
3. על אבי, על בני ועל דינה ניתן להטיל מאסר שנתיים.
4. על אבי ועל בני ניתן להטיל 4 שנות מאסר, ועל דינה ניתן להטיל מאסר שנה.

התשובה הנכונה היא ד'.

הסעיפים הרלוונטיים הם 42 ו-499 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

מאסר סתם [יא/8]

42. עבירה שדינה מאסר ולא נקצבה לה תקופה, תקופת המאסר שיטיל בית המשפט לא תעלה על שנה אחת.

קשר לפשע או לעוון [א/34, 35]

499. (א) הקושר קשר עם אדם לעשות פשע או עוון, או לעשות במקום שמחוץ לישראל מעשה שהיה בגדר פשע או עוון אילו נעשה בישראל והוא עבירה גם לפי דיני אותו מקום, דינו –

(1) אם העבירה היא פשע - מאסר שבע שנים או העונש שנקבע לאותה עבירה, הכל לפי העונש הקל יותר;

(2) אם העבירה היא עוון - מאסר שנתיים או העונש שנקבע לאותה עבירה, הכל לפי העונש הקל יותר.

(תיקון מס' 39) תשנ"ד-1994

(ב) הקושר קשר יישא באחריות פלילית גם על עבירה שלשמה נקשר הקשר או שנעברה לשם קידום מטרתו, רק אם היה צד לעשייתה לפי סימן ב' לפרק ה'.

יישום:

נתון כי אבי קשר קשר עם בני לפגוע בעץ נוי. היות ומי שפוגע בעץ נוי דינו ארבע שנות מאסר לפי הנתונים, הרי שהם למעשה קשרו קשר על מנת לבצע עבירה מסוג פשע. לפיכך, הסעיף הרלוונטי לענייננו הוא סעיף 499(א)(1) לחוק, אשר קובע כי מי שקושר קשר עם אחר לעשיית פשע, אזי דינו שבע שנות מאסר או העונש שנקבע לאותה העבירה – לפי העונש הקל. היות ובנתוני המקרה נתון שעבירה זו של פגיעה בעץ נוי הינה ארבע שנות מאסר (עונש קל יותר משבע שנות מאסר) – הרי שיש להטיל על אבי ובני ארבע שנות מאסר. אשר לדינה: מתואר בנתונים כי דינה ניסתה לפגוע בעץ נוי ועל כן דינה מאסר. לא מפורט מה אורכו של המאסר. סעיף 42 דן במקרה בו ישנה עבירה שדינה מאסר – אך לא מוקצבת לה תקופה. במקרה כזה, תקופת המאסר שיטיל בית המשפט לא תעלה על שנה.

15. לאחר כניסתו לתוקף של החוק המתקן פגעה ורד בכוונה בעץ נוי, אך היא הייתה בטוחה שזהו עץ פרי, וחיה פגעה בכוונה בעץ פרי, אך היא הייתה בטוחה שזהו עץ נוי. כל אדם סביר היה יודע להבחין בין עץ פרי ועץ נוי בנסיבות העניין, אך ורד וחיה לא ידעו.

מהו העונש המרבי שניתן להטיל על ורד ועל חיה?

1. על ורד ניתן להטיל 4 שנות מאסר ועל חיה ניתן להטיל 5 שנות מאסר.
2. על ורד ניתן להטיל 5 שנות מאסר ועל חיה ניתן להטיל 4 שנות מאסר.
3. על ורד ועל חיה ניתן להטיל 4 שנות מאסר כל אחת.
4. ורד וחיה פטורות מאחריות פלילית.

התשובה הנכונה היא ב'.

התשובה הנכונה היא סעיף 34 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

לאחר שהוגשה עתירה התקבלה חלופה ג' כחלופה נכונה נוספת מספר הליך 4902/21

טעות במצב דברים (תיקון מס' 39) תשנ"ד-1994

34. (א) העושה מעשה בדמותו מצב דברים שאינו קיים, לא יישא באחריות פלילית אלא במידה שהיה נושא בה אילו היה המצב לאמיתו כפי שדימה אותו.

(ב) סעיף קטן (א) יחול גם על עבירת רשלנות, ובלבד שהטעות היתה סבירה, ועל עבירה של אחריות קפידה בכפוף לאמור בסעיף 22(ב).

יישום:

ורד פגעה בכוונה בעץ נוי – אך הייתה משוכנעת שזהו עץ פרי. חיה פגעה בכוונה בעץ פרי-אך הייתה בטוחה שזהו עץ נוי.

סעיף 34(א) קובע מה הדין שיחול לעניין טעות במצב דברים. נקבע, כי מי שעושה מעשה כאשר הוא מדמה מצב דברים שאינו קיים, יישא באחריות הפלילית בה היה נושא אילו המצב היה כפי שדימה אותו.

במילים אחרות, ורד תיענש כאילו היה זה עץ פרי (ניתן להטיל עליה 5 שנות מאסר) ואילו חיה תיענש כאילו היה זה עץ נוי (ניתן להטיל עליה 4 שנות מאסר).

16. עורך דין מעוניין להעסיק במשרדו שמתנהל כחברת עורכי דין מנהל שהוא משפטן (שאיננו עורך דין (ורואה חשבון, כדי שזה יעמוד בראש המחלקה הפלילית במשרדו.

מה הדין?

1. עורך הדין אינו רשאי להעסיק מנהל כאמור היות שאין לו ניסיון מעשי בתחום המשפט הפלילי.
2. עורך דין אינו רשאי להעסיק מנהל כאמור היות שמדובר ברואה חשבון ולא בעורך דין.
3. עורך דין רשאי להעסיק מנהל כאמור היות שזה אך נדרש לנהל מחלקה משפטית.
4. עורך דין רשאי להעסיק מנהל שהוא רואה חשבון היות שהוא גם משפטן.

התשובה הנכונה היא ב'.

הסעיף הרלוונטי הוא 59א לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961:

סייגים לעיסוק בחברת עורכי דין

59א. (א) עורך דין לא יעסוק במקצועו כחבר בחברת עורכי דין אלא אם נתקיימו אלה:

(1) החברה רשומה בישראל לפי פקודת החברות ואין לה כל הגבלה על אחריות בעלי המניות בה;

(2) מטרת החברה, לפי תזכירה, הן האגדס של עורכי דין, פעולות עזר לעריכת דין, פעולות לניהול החברה ונכסיה ולהשקעת רווחיה ופעולות לוואי הדרושות לאלה, ונקבע בתזכיר ההתאגדות כי לא יהיו לחברה הסמכויות המפורטות בתוספת השניה לפקודת החברות;

(3) כל חברי החברה ומנהליה הם חברי הלשכה או עורכי דין זרים כהגדרתם בסעיף 98א.

(ב) לא יעסוק עורך דין במקצועו כחבר ביותר מחברת עורכי דין אחת.

יישום:

עורך הדין לא רשאי להעסיק במשרדו המתנהל כחברת עורכי הדין, את אותו משפטן (שאיננו עורך דין) ורואה חשבון, על מנת שזה ישמש כמנהל שיעמוד בראש המחלקה הפלילית במשרדו, שכן בהתאם לסעיף 59א(3) לחוק, חל איסור על עורך דין לעבוד בחברת עורכי דין אם לא כל חבריה ומנהליה הם חברי לשכת עורכי הדין. משפטן שאינו עו"ד ורואה חשבון אינם חברי לשכה.

17. עו"ד גאון החליט לשתף פעולה עם חברה ישראלית לאיתור כספים בחו"ל. נציג החברה ועו"ד גאון פנו ליורם, שמתגורר בארצות הברית, והציעו לו את שירותיה של החברה. יורם נענה לפנייה האמורה, התקשר עם החברה בהסכם לטובת שירות זה, וזו איתרה בעבורו כספים. בגין איתור זה שילם יורם לחברה עמלה בסך 25% מהסכום הכספי שאותר, ואילו עו"ד גאון, שמעניק לחברה את שירותיו המשפטיים, קיבל שכר טרחה נאה ששולם לו על ידי החברה בגין איתור זה.

מה הדין?

1. עו"ד גאון עבר עבירה אתית היות שאינו רשאי לקבל לטיפולו תיקים שהופנו אליו על ידי מי שאינו עורך דין וכן אינו רשאי לשתף את שכר טרחתו עם החברה.
2. עו"ד גאון עבר עבירה אתית היות שקיבל שכר טרחה מהחברה בגין איתור כספים, ומבלי שיוורם הסכים לכך.
3. עו"ד גאון לא עבר עבירה אתית היות שהעניק לחברה שירות משפטי, ובגין כך שולם לו על ידי החברה שכר טרחה.
4. עו"ד גאון לא עבר עבירה אתית היות שהפנייה ליורם נעשתה במשותף על ידיו ועל ידי החברה.

התשובה הנכונה היא א'.
הסעיפים הרלוונטיים הם 58 ו-59 לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961.

איסור שותפות

58. עורך דין לא יעסוק במקצועו בשותפות עם אדם שאינו עורך דין או עם אדם שאינו עורך דין זר כהגדרתו בסעיף 98א, ולא ישתף אדם כזה בהכנסותיו – אם ברוטו ואם נטו – בתמורה לשירותים, סיוע או תועלת אחרת לעסקו. אולם רשאי עורך דין לשתף בהכנסותיו את בן הזוג, הצאצאים וההורים של שותפו, בהווה או בעבר, שנפטר בעודו חבר הלשכה או בעודו רשום במרשם כהגדרתו בסעיף 98א ושל עורך דין או של עורך דין זר שממנו רכש את עסקו.

הגבלת שיתוף בהכנסות

59. (א) חברת עורכי דין לא תשתף בהכנסותיה, על אף האמור בתזכירה, בתקנותיה או במסמך אחר, מי שאינו עורך דין או עורך דין זר, אולם רשאית היא לשתף בהכנסותיה את בן הזוג, הצאצאים וההורים של חבר, בהווה או בעבר, שנפטר בעודו חבר הלשכה או בעודו עורך דין זר כהגדרתו בסעיף 98א, או של עורך דין או עורך דין זר שהחברה רכשה את עסקו.

(ב) נפטר חבר או חדל להיות חבר הלשכה ולא הועבר חלקו בחברה, ירכשוהו חברי החברה תוך תקופה, בדרך, במועד ובתנאים שייקבעו בכללים.

יישום:

עו"ד גאון ביקש לשתף פעולה עם חברה ישראלית (שאינה חברת עו"ד) לאיתור כספים בחו"ל, שהתקשרה בהסכם עם יורם (שאינו עו"ד) על מנת לספק לו שירותים. מן השירותים המשפטיים אשר נתן – קיבל שכ"ט מן החברה. סעיף 58 אוסר על עורך הדין להיות לעסוק בשותפות או לשתף בהכנסותיו בתמורה לשירותים עם אדם שאינו עורך דין או עם אדם שאינו עורך דין זר. אף אם עורך הדין היה נותן שירותיו המשפטיים בגדר חברת עורכי דין, הרי שסעיף 59 מגביל שיתוף בהכנסות עם מי שאינו עורך דין או עם אדם שאינו עורך דין זר. לפיכך, עו"ד גאון עבר עבירה אתית, שכן לא היה רשאי לקבל לטיפולו תיקים שהופנו אליו על ידי מי שאינו עורך דין וכן אינו רשאי לשתף את שכר טרחתו עם החברה.

18. לעורך דין קבוע בבית משפט השלום דיון הוכחות שנוגע לתיק שבו הוא מייצג לקוח, לעורך הדין מתמחה שעתיד לסיים את התמחותו בעוד 3 חודשים. עורך הדין, שלא חש בטוב, מעוניין שהמתמחה יחקור את העד במקומו במסגרת דיון ההוכחות.

מה הדין?

1. המתמחה רשאי להופיע ולחקור את העד, ובלבד שעורך הדין יהיה נוכח בבית המשפט.
2. המתמחה רשאי להופיע ולחקור את העד, ולבד שתינתן על כך החלטה מנומקת של בית המשפט ועורך הדין יהיה נוכח בבית המשפט.
3. המתמחה אינו רשאי להופיע ולחקור עדים בדיון הוכחות.
4. המתמחה אינו רשאי להופיע ולחקור את העד גם אם עורך הדין יהיה נוכח בבית המשפט, שכן חובת עורך הדין לקבל על כך אישור בכתב מראש מהלקוח.

התשובה הנכונה היא א'.

הסעיף הרלוונטי הינו סעיף 37 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961.

ייצוג שולחי המאמן

37. בששת החדשים האחרונים לתקופת התמחותו רשאי מתמחה לייצג שולחי מאמנו בבית משפט השלום, ובלבד שהמאמן יהיה נוכח בבית המשפט או שבית המשפט הרשהו להמשיך בייצוג אף בהעדר המאמן.

יישום:

נתון כי לעורך הדין ישנו מתמחה נלווה שעתיד לסיים את התמחותו בעוד 3 חודשים (כלומר, מדובר בהכרח בתקופת "ששת החודשים האחרונים לתקופת התמחותו") וכן כי הדיון הוא בבית משפט השלום. בנסיבות אלה, יוכל המתמחה לחקור את העד במקום עורך הדין במסגרת דיון ההוכחות ובלבד שיהיה נוכח בבית המשפט, כך לפי סעיף 37.

19. עו"ד קרמי משמש כעורך דין של חברה העוסקת בתחום מכשור רפואי. לימים התעורר סכסוך בין בעלי מניות המיעוט בחברה ובין החברה ובעלי המניות הרוב בה. בעלי מניות המיעוט שכרו עורך דין והגישו תביעה לבית המשפט (בטענת קיפוח). עו"ד קרמי נענה לבקשת החברה ובעלי מניות הרוב בה והסכים לייצגם במסגרת ההליך המשפטי האמור.
מה הדין?

1. עו"ד קרמי רשאי לייצג בהליך המשפטי את החברה, אך אינו רשאי לייצג את בעלי מניות הרוב בה.
2. עו"ד קרמי אינו רשאי לייצג את החברה ואינו רשאי לייצג את בעלי מניות הרוב בה במסגרת ההליך האמור.
3. עו"ד קרמי רשאי לייצג את בעלי מניות הרוב בחברה, אך אינו רשאי לייצג את החברה.
4. עו"ד קרמי רשאי לייצג את החברה וכן רשאי לייצג את בעלי מניות הרוב בה בהליך המשפטי האמור.

התשובה הנכונה היא א'.

סעיף 14 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986.

ניגוד אינטרסים

14. (א) לא ייצג עורך דין לקוח, לא יקבל על עצמו לייצגו ולא ימשיך בייצוגו, אם קיים חשש שלא יוכל למלא את חובתו המקצועית כלפיו, בשל עניין אישי שלו, או בשל התחייבות או חובת נאמנות שיש לו כלפי אחר או בשל עומס עבודה או בשל סיבה דומה אחרת.

(ב) לא ייצג עורך דין צדדים בעלי אינטרסים מנוגדים באותו ענין.

(ג) בענין שצד בו לקוח קבוע של עורך הדין לא ייצג עורך דין צד אחר, גם אם באותו ענין אין עורך הדין מייצג את הלקוח הקבוע; לענין הוראה זו, "לקוח קבוע" – לקוח שעורך הדין נותן לו שירותים דרך קבע.

(ד) הוראות סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) לא יחולו על עריכת הסכם ועל טיפול בענין שהצדדים הסכימו, בכתב, כי יעשה בידי אותו עורך דין.

(ה) עורך דין ולקוחו רשאים להסכים, בכתב, לתחום את השירות המקצועי אשר יתן עורך הדין ללקוח, כדי למנוע התנגשות עם ייצוג לקוח אחר או עם ענין או עם חובה אחרת של עורך הדין, בתנאי שצמצום השירות הינו סביר בנסיבות הענין ואינו פוגע בחובת הנאמנות של עורך הדין ללקוחותיו.

יישום:

עוה"ד קרמי משמש כעוה"ד של החברה. ייצוג בעלי מניות הרוב בחברה – יוביל בהכרח לאי-מילוי חובותיו כלפי בעלי מניות אחרים בחברה - בעלי מניות המיעוט, שגם כלפיהם חב בחובות מקצועיות ובחובת נאמנות. ייצוגם של בעלי מניות הרוב במקביל לייצוגה של החברה, עתיד להוביל גם לייצוג צדדים בעלי אינטרסים מנוגדים באותו העניין. לפיכך, ובהתאם לסעיפים 14(א) ו-14(ב), יוכל לייצג את החברה, אך לא יהא רשאי לייצג את בעלי מניות הרוב בה.

20. ראובן ושמעון הם שותפים בבניין מגורים המושכר לסטודנטים ברחוב בן יהודה בתל אביב. בשל חברותם העזה חתמו בשנת 2016 על הסכם שיתוף במקרקעין לשם ניהול הבניין שבבעלותם המשותפת. בסעיף 7 להסכם השיתוף נכתב כי: "הצדדים לעולם לא יפרקו את השיתוף ביניהם ולא ימכרו את הבניין לצד שלישי". בתחילת חודש דצמבר השנה גילה ראובן כי שמעון בוגד עם אשתו של ראובן מאחורי גבו. בשל כך דורש ראובן לפרק את השותפות ביניהם לאלתר.

מה הדין?

1. בית המשפט יורה על פירוק השיתוף בעוד 3 שנים, כלומר בדצמבר 2023.
2. בית המשפט מחויב לפרק את השיתוף לאלתר.
3. בית המשפט רשאי לפרק את השיתוף רק אם הסכסוך קשור במישרין לבניין המשותף ולא עקב בגידתו של שמעון עם אשתו של ראובן.
4. בית המשפט רשאי לפרק את השיתוף לאלתר, ובלבד שהדבר צודק בנסיבות העניין.

התשובה הנכונה היא ד'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 37 לחוק המקרקעין, התשכ"ט-1969.

הזכות לתבוע פירוק השיתוף

37. (א) כל שותף במקרקעין משותפים זכאי בכל עת לדרוש פירוק השיתוף.

(ב) היתה בהסכם שיתוף תניה השוללת או מגבילה את הזכות לדרוש פירוק השיתוף לתקופה העולה על שלוש שנים, רשאי בית המשפט, כעבור שלוש שנים, לצוות על פירוק השיתוף, על אף התניה, אם נראה לו הדבר צודק בנסיבות העניין.

יישום:

סעיף 7 להסכם השיתוף בין ראובן ושמעון, הקובע כי לעולם לא יפרקו את השיתוף ביניהם, תואם את האמור בסעיף 37(ב) לחוק: תניה בהסכם שיתוף "השוללת או מגבילה את הזכות לדרוש פירוק השיתוף לתקופה העולה על שלוש שנים". במקרה כגון זה, רשאי בית המשפט לפרק את השיתוף בין ראובן ושמעון, ככל שהדבר יראה לו צודק בנסיבות העניין, כלשון הסעיף.

21. חני רכשה דירה וחנייה צמודה במגדל יוקרתי על שדרות רוטשילד בתל אביב. חני מבוגרת ואיננה נוהגת עוד ברכבה. חני פרסמה מכרז למכירת החנייה הצמודה לדירתה. חני קיבלה שתי הצעות לרכישת החנייה: האחת, מאת חנן בסך 500 אלף ₪, השנייה מאת ענן בסך של 400 אלף ₪. יצוין כי חנן שוכר משרד יוקרתי באותו המגדל ואילו ענן הוא בעלים של דירת הפנטהאוז שרכש בסך 40 מיליון ₪. חני מעוניינת למכור את החנייה שבבעלותה. למי תוכל חני למכור את זכות הקניין בחנייה?
1. לחנן או לענן לפי בחירתה, ובלבד שחני תגיש צו לתיקון הבית המשותף.
 2. לחנן או לענן לפי בחירתה, גם ללא הסכמת יתר הבעלים של הדירות. מאחר ששניהם דיירים במגדל אין צורך שחני תגיש צו לתיקון הבית המשותף.
 3. רק לענן, ובלבד שניתנה לכל בעל דירה הזדמנות לטעון את טענותיו.
 4. רק לענן. מאחר שענן בעל דירה במגדל ובעלותו יש כבר חנייה הרשומה על שמו, אין צורך במתן הזדמנות ליתר בעלי הדירות לטעון את טענותיהם.

התשובה הנכונה ג'
הסעיפים הרלוונטיים הם 62, 145 לחוק המקרקעין, התשכ"ט-1969.

תקנון מוסכם
62. (א) בעלי הדירות רשאים לערוך תקנון ולשנות את הוראותיו ברוב של בעלי הדירות ששני שלישים של הרכוש המשותף צמודים לדירותיהם, אולם אין לקבוע או לשנות בתקנון זכויות של בעלי דירות או להטיל עליהם חובות או תשלומים מסוג או בשיעור שלא פורשו בחוק זה אלא בהסכמתם, ואין לקבוע הצמדה של חלק מסויים מהרכוש המשותף לדירה פלונית אלא בהסכמת כל בעלי הדירות.

(1א) הוצמד חלק מסויים מהרכוש המשותף לדירה פלונית, ניתן להעבירו לדירה אחרת בבית ללא הסכמת בעלי הדירות האחרים ובלבד שנתקיימו הוראות סעיף 145.

(ב) לענין סעיף קטן (א), "בעל דירה" – לרבות המחכיר בדירה המוחכרת בחכירה לדורות ומחכיר המשנה בדירה המוחכרת בחכירת משנה לדורות.

(ג) תקנון וכל שינוי בו ניתנים לרישום, ומשנרשמו, כוחם יפה גם כלפי אדם שנעשה בעל דירה לאחר מכן.

תיקון צו רישום
145. (א) המפקח רשאי, על פי בקשת בעל דירה או בעל זכות בדירה, לתקן צו רישום בפנקס, ובלבד שנתן לכל בעל דירה או לבעל זכות בדירה שלא הגיש את הבקשה הודעה מוקדמת והזדמנות לטעון טענותיו.
(ב) צו המתקן צו רישום, דינו לכל דבר כדין צו רישום.

יישום:
סעיף 62(א), קובע כי כאשר הוצמד חלק מסויים מהרכוש המשותף לדירה מסוימת, ניתן להעבירו לדירה אחרת בבית אף ללא הסכמת בעלי הדירות האחרים, ובלבד שהתקיימו הוראות סעיף 145 לחוק.
בענייננו, עסקינן בחניה המוצמדת לדירה אותה יש לחני עניין להעביר. חני תוכל להעביר (למכור) רק לענן את הזכות בחניה, שכן העברה כגון זו תוכל להתקיים רק כלפי דירה אחרת בבניין, וענן - בניגוד לחנן השוכר – הוא בעלים של דירה בבניין, קרי, הוא בעל זכות בדירה בבניין.
סעיף 62(1א) מפנה אל הוראות סעיף 145, אשר קובע כי המפקח רשאי לפי בקשת בעל דירה/בעל זכות בה, לתקן צו רישום בפנקס ובלבד שנתן לכל בעל דירה/בעל זכות שלא הגיש את הבקשה, הודעה מוקדמת והזדמנות לטעון טענותיו. לפיכך, באם תתבקש הבקשה ע"י חני או ענן – יוכל המפקח לבצע השינוי, בכפוף לכך שלבעלי הדירות כולם תינתן הזדמנות לטעון טענותיהם.

22. אורן נולד בלידת ואקום בשנת 2000. לאחר הלידה אובחן כי הוא סובל משיתוק בידו הימנית. בשנת 2007 הגישו הוריו תביעת רשלנות רפואית נגד הצוות המיילד. בשנת 2008 נמחקה התביעה בהסכמת הצדדים. בשנת 2020 הגיש אורן תביעה בגין אותה עילה נגד אותו הצוות המיילד.
מה הדין?

1. מאחר שעברו 7 שנים מלידתו של אורן תביעתו התיישנה.
2. מאחר שמחיקת התביעה נעשתה בהסכמתם של הוריו, חל הכלל של השתק עילה ואורן לא יכול להגיש תביעה נגד הצוות המיילד.
3. תביעתו של אורן נגד הצוות המיילד טרם התיישנה, והוא רשאי להגישה.
4. מאחר שחלפו 7 שנים ממועד מחיקת התביעה אורן אינו רשאי להגיש תביעה נגד הצוות המיילד.

התשובה הנכונה היא ג'.

סעיף החוק הרלוונטי הוא 10 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958.

קטניות

10. בחישוב תקופת ההתיישנות לא יבוא במנין הזמן שבו עדיין לא מלאו לתובע שמונה עשרה שנה.

יישום:

אורן נולד בשנת 2000. בשנת 2007 הגישו הוריו תביעת רשלנות רפואית כנגד הצוות המיילד. בשנת 2008 נמחקה התביעה. יש לשים לב בהקשר זה שמחיקת התביעה איננה מעשה בית-דין, כלומר – ניתן להגישה בשנית (בניגוד לתביעה שנדחת). (בשנת 2020, אורן כבר בן 20, ומבקש להגיש, הפעם בעצמו. תביעה בגין אותה העילה כנגד הצוות המיילד. בהתאם לסעיף 10 לחוק, בכל המדובר בקטין, תקופת ההתיישנות הרלוונטית תחל רק מגיל 18 ואילך. לפיכך, יוכל אורן להגיש תביעתו.

23. ביום 1.1.2010 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית, וביום 1.1.2013 דחה בית המשפט את הבקשה לאישור תובענה ייצוגית.

תביעתו האישית של מי מבין חברי הקבוצה שהגדיר בית המשפט הבאים התיישנה?

1. משה, שעילת תביעתו האישית נוצרה ביום 2.1.2006, והוא הגיש תביעה אישית ביום 25.3.2014.
2. דוד, שעילת תביעתו האישית נוצרה ביום 2.1.2003, והוא הגיש תביעה אישית ביום 1.1.2014.
3. אהרון, שעילת תביעתו האישית נוצרה ביום 1.1.2006, והוא הגיש תביעה אישית ביום 1.1.2014.
4. נעם, שעילת תביעתו האישית נוצרה ביום 1.1.2005, והוא הגיש תביעה אישית ביום 1.2.2014.

התשובה הנכונה היא א'.
סעיף החוק הרלוונטי הוא סעיף 26 לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006.

התיישנות

26. (א) אישר בית המשפט תובענה ייצוגית לפי הוראות סעיף 8, יראו, לענין התיישנות, את כל מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית המשפט לפי הוראות סעיף 10 כאילו הגיש תובענה במועד שבו הוגשה הבקשה לאישור.

(ב) דחה בית המשפט בקשה לאישור או מחק אותה, לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעה של אדם שנמנה עם הקבוצה שבשמה הוגשה הבקשה לאישור, הנובעת מאותה עילת תביעה, לפני שחלפה שנה מהיום שבו החלטת בבקשה לאישור הפכה חלוטה, ובלבד שתביעתו של אותו אדם לא התיישנה עד למועד שבו הוגשה הבקשה לאישור.

(ג) הגדיר בית המשפט את הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית, לפי הוראות סעיף 10, באופן שאינו כולל את כל מי שנמנה עם הקבוצה שבשמה הוגשה הבקשה לאישור, או החליט בית המשפט על שינוי הגדרת הקבוצה, לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעתו של אדם שלא נכלל בהגדרת הקבוצה כאמור, הנובעת מאותה עילת תביעה, לפני שחלפה שנה מהיום שבו הפכה החלטת בית המשפט לענין הגדרת הקבוצה כאמור חלוטה, ובלבד שתביעתו של אותו אדם לא התיישנה עד למועד שבו הוגשה הבקשה לאישור.

(ד) הודיע אדם על רצונו שלא להיכלל בקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית לפי הוראות סעיף 11 או על רצונו שלא יחול עליו הסדר פשרה לפי הוראות סעיפים 18(ו) או 19(ד), לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעתו, הנובעת מאותה עילת תביעה, לפני שחלפה שנה מיום שהודיע כאמור, ובלבד שתביעתו של אותו אדם לא התיישנה עד למועד שבו הוגשה הבקשה לאישור.

(ה) הורה בית המשפט כי הקבוצה שבשמה תנוהל תובענה ייצוגית תכלול רק אדם שהודיע לבית המשפט על רצונו להצטרף אליה, בהתאם להוראות סעיף 12, לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעתו של אדם הנמנה עם הקבוצה שבשמה הוגשה הבקשה לאישור אשר לא הודיע על רצונו להצטרף לתובענה הייצוגית, הנובעת מאותה עילה, לפני שחלפה שנה מהמועד האחרון שבו היה עליו להודיע על רצונו כאמור, ובלבד שתביעתו של אותו חבר קבוצה לא התיישנה עד למועד שבו הוגשה הבקשה לאישור.

יישום:

סעיף 26(ב) קובע, כי כאשר בית המשפט דוחה בקשה לאישור תובענה ייצוגית, כמתואר בענייננו, תקופת ההתיישנות של תביעה של מי שנמנה עם חברי הקבוצה שבשמה הוגשה הבקשה הנובעת מאותה עילת תביעה, תסתיים רק בחלוף שנה מיום בו החלטת הדחייה הפכה חלוטה (כלומר ביום 1.14.3 וכל עוד תביעתו לא התיישנה עד למועד בו הוגשה הבקשה לאישור (1.1.10)).

עילת התביעה האישית של משה התגבשה ביום 1.2.2006 כלומר לא התיישנה (לא חלפו 7 שנים) עד למועד הגשת בקשת האישור, אך תביעתו הוגשה ביום 25.3.14, קרי, בחלוף למעלה משנה מיום שהחלטת הדחייה הפכה חלוטה. לפיכך, תביעתו האישית התיישנה.

24. יעקב משך שיק לפקודת משה בגין שירות תיקונים שביצע עבורו משה ביום 1.1.2020. יעקב לא ציין תאריך בתחתית בשיק. משה הסב את השיק לדוד בגין אספקת חלפים. ביום 20.3.2020 הלך יעקב לעולמו, וביום 26.3.2020 קיבל הבנק שלו הודעה בנידון. ביום 1.4.2020 הגיש דוד את השיק לפירעון בבנק. מה הדין?

1. על הבנק הנמשך לסרב לפרוע את השיק, אך ניתן לרפא זאת על ידי השלמת התאריך.
2. על הבנק הנמשך לסרב לפרוע את השיק, ולא ניתן לרפא זאת על ידי השלמת התאריך.
3. על הבנק הנמשך לרוע את השיק אף שלא צוין בו תאריך.
4. על הבנק הנמשך לפרוע את השיק משום שטרם חלפו שבעה ימים מיום קבלת הודעת הפטירה אצלו.

התשובה הנכונה היא ב'.

הסעיפים הרלוונטיים הם 9 ו-75 לפקודת השטרות [נוסח חדש].

שטר בר פירעון עם דרישה

9. (א) וזה שטר בר-פרעון עם דרישה :

(1) שטר שנאמר בו שיש לפרעו עם דרישה או עם ראייה או עם הצגה ;

(2) שטר שלא נאמר בו שום זמן לפרעון.

(ב) שטר שקיבל, או שהוסב, לאחר שעבר זמנו, יראוהו לגבי הקבל שכך קיבלו עליו או לגבי מסב שכך הסב אותו, כשטר בר-פרעון עם דרישה.

ביטול רשותו של הבנקאי

75. חובתו ורשותו של הבנקאי לפרוע שיק שמשך עליו לקוחו הן על ידי –

(1) ביטול הוראות הפרעון ;

(2) ידיעה על מות הלקוח

(3) ידיעה על פשיטת רגל של הלקוח.

יישום:

בשיק שנמשך בנסיבות ענייננו לא צוין תאריך. לפי סעיף 9(א)(2), שטר שלא נאמר בו שום זמן לפרעון הוא שטר שיפרע לפי דרישה. אלא שלפי סעיף 75 (2), על הבנק לסרב לפרוע את השיק כאשר נודע לו על מות הלקוח. להשלמת התאריך אין כל רלוונטיות.

25. אנטון ויורי הם אזרחי קנדה, אך מרכז חייהם נמצא בצרפת. שניהם הגיעו יחד לישראל לתקופה של חודשיים במסגרת טיול מאורגן שארגנה חברה שוויצרית. אנטון תכנן מראש לפגוע ביורי במהלך הטיול בעת ששהותם בישראל, שכן חשש לעשות זאת בצרפת. במהלך היום הראשון לטיול גרם אנטון ליורי נזק לגוף, ויורי הזדרז לתבוע את אנטון כבר באותו יום בבית המשפט בישראל. יוקר המחיה בקנדה, בצרפת ובישראל שונה. מה הדין?

1. על אירוע הנזיקין חל הדין הקנדי.
2. על אירוע הנזיקין חל הדין הצרפתי.
3. על אירוע הנזיקין חל הדין הישראלי.
4. על אירוע הנזיקין חל הדין השוויצרי.

התשובה הנכונה היא ג'.

מקורות הדין הרלוונטיים הם סעיף 3 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]; ע"א 1432/03 ינון יצור ושיווק מוצרי מזון בע"מ נ' קרעאן.

עוולה והזכות לתרופה

3. הדברים המנויים להלן בפקודה זו הם עוולות, ובכפוף להוראות הפקודה – כל הנפגע או הניזוק על ידי עוולה שנעשתה בישראל יהא זכאי לתרופה המפורשת בפקודה מידי עושה העוולה או האחראי לה.

ע"א 1432/03 ינון יצור ושיווק מוצרי מזון בע"מ נ' קרעאן :

"כלל התביעות הכפולה זכה לביקורת מוצדקת, ואין עוד חולק שאבד עליו כלל. הגיעה השעה להחליפו גם בישראל ולקבוע תחתיו כלל, המפנה לדין מקום ביצועה של העוולה תוך הותרת שיקול דעת לבית-המשפט לסטות מדין זה במקרים נדירים שבהם שיקולי צדק דורשים זאת. לבחירה בדין מקום ביצועה של העוולה כמה טעמים [...] הפנייה אל דין מקום ביצועה של העוולה נשענת על עקרון הטריטוריאליזם הממלא תפקיד מרכזי במשפט הבינלאומי הפרטי. התפיסה המקובלת בדבר ריבונות טריטוריאלית גוררת עמה את התפיסה שלפיה הדין החל במקום שבו בוצע המעשה הוא שצריך להכתיב את תוצאותיו של אותו המעשה. הפנייה לדין מקום ביצועה של העוולה מוצדקת גם משום שהיא מציעה מענה לעניין (ולחובתן) של המדינות בהסדרת הסדר הציבורי בשטחן בהתאם לעקרון הריבונות הטריטוריאלית. דיני הנזיקין מעצבים כללי התנהגות שהם במידה רבה כללים המסייעים למדינה להבטיח סדר ציבורי".

יישום:

יש לשים לב שנתוני השאלה רומזים לנו לפנות פקודת הנזיקין ("גרם אנטון ליורי נזק לגוף" ; , יורי הזדרז לתבוע את אנטון"). היות ונתון לנו שהאירוע הנזיקי בוצע בישראל, הרי שלפי סעיף 3, הדין שיחול הוא הדין הישראלי: "כל הנפגע או הניזוק על ידי עוולה שנעשתה בישראל, יהא זכאי לתרופה המפורשת בפקודה מידי עושה העוולה או האחראי לה". דין מקום ביצועה של העוולה, אף נקבע במפורשות בפרשת ע"א 1432/03 ינון יצור ושיווק מוצרי מזון בע"מ נ' קרעאן.

26. גלי, בעלת בית צמוד קרקע, רצתה לבנות קומה נוספת בביתה, ולכן חתמה עם אלון על הסכם לבניית קומה נוספת בביתה. אלון התחייב בחוזה כלפי גלי להגיש בקשה להיתר בנייה בתוך 3 חודשים ממועד החתימה ולהשלים את הבנייה בתוך 12 חודשים ממועד קבלת ההיתר. 5 שנים לאחר הגשת הבקשה להיתר בנייה, הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה קבעה בהחלטה שהפכה לחלוטה כי לא ניתן לבנות קומה נוספת, ולכן דחתה את הבקשה. כלי הודיעה לאלון כי החוזה עדיין תקף והיא שומרת את זכותה להגיש בקשה להיתר בעתיד. מה הדין?

1. גלי טועה- החוזה התבטל.
2. גלי צודקת- החוזה תקף.
3. גלי צודקת- החוזה תקף, אך לאלון הזכות לעדכון התמורה.
4. גלי טועה. אי – קבלת ההיתר כמוה כהתקשרות עקב טעות מצד אלון, ולכן החוזה בטל מעיקרו.

התשובה הנכונה היא א'.
הסעיפים הרלוונטיים הם 27 ו-29 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973.

חוזה על תנאי

27. (א) חוזה יכול שיהיה תלוי בהתקיים תנאי (להלן – תנאי מתלה) או שיחדל בהתקיים תנאי (להלן – תנאי מפסיק).

(ב) חוזה שהיה טעון הסכמת אדם שלישי או רשיון על פי חיקוק, חזקה שקבלת ההסכמה או הרשיון הוא תנאי מתלה.

(ג) חוזה שהיה מותנה בתנאי מתלה, זכאי כל צד לסעדים לשם מניעת הפרתו, אף לפני שנתקיים התנאי.

בטלות החוזה או ההתנאה

29. היה חוזה מותנה בתנאי והתנאי לא נתקיים תוך התקופה שנקבעה לכך, ובאין תקופה כזאת – תוך זמן סביר מכריתת החוזה, הרי אם היה זה תנאי מתלה – מתבטל החוזה, ואם תנאי מפסיק – מתבטלת ההתנאה.

יישום:

החוזה בין גלי לאלון תלוי למעשה במתן היתר של הוועדה המקומית לתכנון ובניה לבניית קומה נוספת. בנסיבות אלה, בהתאם לסעיף 27(ב), חזקה שקבלת ההסכמה/הרשיון הוא תנאי מתלה. בהתאם לסעיף 29 לחוק, ככל שהחוזה מותנה בתנאי והתנאי לא התקיים תוך התקופה שנקבעה לכך – הרי אם היה זה תנאי מתלה – מתבטל החוזה כולו. בהיעדר מתן ההיתר אשר מנע מבעדו של אלון להשלים את הבנייה בזמן שנקבע לכך – הרי שהחוזה כולו בטל. גלי טועה.

27. עירית רכשה מנעמה דירה להשקעה. נעמה התחייבה בחוזה המכר להעביר את הזכויות על שם עירית בתוך 12 חודשים שבמהלכם נעמה התחייבה להסדיר פרטים טכניים הקשורים בהשלמת רישום זכויותיה של עירית במרשם. עירית שילמה את מלוא התמורה וקיבלה חזקה בדירה בתוך 3 חודשים מהחתימה והחלה להשכירה לצד שלישי. 12 חודשים לאחר מכן הדירה לא עברה על שם עירית. היא פנתה לנעמה במכתב התראה ולפיו: "היה ולא תעבירי את הדירה על שמי בתוך 3 חודשים מהיום ייחשב הדבר הפרה יסודית של חוזה המכר והחוזה ייחשב כמבוטל" (להלן- המכתב הראשון). נעמה התעלמה מהמכתב, עירית המשיכה להשכיר את הנכס, ולאחר 5 שנים שבהן נעמה לא פעלה להסדרת המרשם והעברת הזכויות עירית שלחה לנעמה מכתב שני שבו נכתב: "נעמה שלום. החוזה בינינו מבוטל" (להלן- המכתב השני).

עירית פנתה אליך, הציגה את שני המכתבים ושאלה מה זכויותיה כיום ביחס לביטול החוזה?

1. החוזה בוטל כדין 3 חודשים לאחר המכתב הראשון.
2. החוזה בוטל כדין במועד המכתב השני.
3. החוזה לא בוטל כדין 3 חודשים לאחר המכתב הראשון, ובמועד השני עירית לא זכאית לבטל את החוזה באמצעות הודעה בלבד.
4. לא ניתן לפעול בדרך של סעד עצמי של ביטול חוזה שעניינו זכויות קניינות במקרקעין.

התשובה הנכונה היא ג'.

הסעיפים הרלוונטיים הם 6, 20 ו-39 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973.

קיבול דרך התנהגות

6. (א) הקיבול יכול שיהיה במעשה לביצוע החוזה או בהתנהגות אחרת, אם דרכים אלה של קיבול משתמעות מן ההצעה; ולענין סעיפים 3(א) ו-4(2), התנהגות כאמור דינה כדין מתן הודעת קיבול.
(ב) קביעת המציע שהעדר תגובה מצד הניצע ייחשב לקיבול, אין לה תוקף.

דרך הביטול

20. ביטול החוזה יהיה בהודעת המתקשר לצד השני תוך זמן סביר לאחר שנודע לו על עילת הביטול, ובמקרה של כפיה – תוך זמן סביר לאחר שנודע לו שפסקה הכפיה.

קיום בתום לב

39. בקיום של חיוב הנובע מחוזה יש לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב; והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מחוזה.

יישום:

במכתב ההתראה הראשון ששלחה עירית לנעמה, קבעה עירית מועד אחרון להעברת הזכויות בדירה על שמה ("בתוך 3 חודשים מהיום").

המועד אשר "הוקצב" ע"י עירית חלף – ועירית המשיכה להשכיר את הנכס. לפיכך, ניתן לומר שעירית ביצעה ל"חוזה החדש" מול נעמה קיבול על דרך של התנהגות, בהתאם לסעיף 6 לחוק. לפי סעיף 20 לחוק, ביטול החוזה יהיה בהודעת המתקשר לצד השני תוך זמן סביר לאחר שנודע לו על עילת הביטול. על-פי נתוני השאלה, רק לאחר 5 שנים בהן נעמה לא פעלה להסדרת המרשם והעברת הזכויות – עירית שלחה לה את הודעת הביטול שבמכתב השני, ולפיכך מדובר בזמן לא סביר לשליחת הודעת הביטול שאף מהווה חוסר תום לב בשימוש בזכות הנובעת מחוזה, כך לפי סעיף 39 לחוק.

28. בתאריך 1.9.2017 חתם גלעד על חוזה זיכיון להפעלת סניף של מסעדה מול רשת מסעדות. בחוזה הזיכיון נקבעו הוראות לתשלום דמי זיכיון של 20,000 ₪ לחודש לרשת. בחוזה לא נקבע משך ההתקשרות, אלא נכתב בו כי יעמוד בתוקפו כל עוד הצדדים מקיימים את הוראותיו. גלעד לא שילם את דמי הזיכיון במשך כל 3 החודשים הראשונים ובכך הפר אותו הפרה יסודית. בעקבות כך הודיעה הרשת על ביטול החוזה. למרות הודעת הביטול המשיך גלעד להפעיל את המסעדה תחת שמה של הרשת, והרשת המשיכה לקבל מהחודש הרביעי ואילך את דמי הזיכיון החודשיים ונהגה בהתאם להוראות החוזה. בתאריך 1.9.2020 הגישה הרשת תביעת פינוי ותביעה למתן חשבונות כדי לחייב את גלעד בכל הרווחים שהפיק לתקופה שלאחר הודעת הביטול.
מה הדין?

1. הרשת זכאית לסעד של פינוי וזכאית לסעד של מתן חשבונות.
2. הרשת זכאית לסעד של פינוי ולא זכאית לסעד של מתן חשבונות.
3. הרשת לא זכאית לסעד של פינוי וזכאית לסעד של מתן חשבונות.
4. הרשת לא זכאית לסעד של פינוי ולא זכאית לסעד של מתן חשבונות.

התשובה הנכונה היא ד'.

הסעיפים הרלוונטיים הם סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979, סעיפים 6 ו-39 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973.

חובת ההשבה

1. (א) מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין נכס, שירות או טובת הנאה אחרת (להלן – הזוכה) שבאו לו מאדם אחר (להלן – המזכה), חייב להשיב למזכה את הזכיה, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה – לשלם לו את שוויה.
- (ב) אחת היא אם באה הזכיה מפעולת הזוכה, מפעולת המזכה או בדרך אחרת.

קיבול דרך התנהגות

6. (א) הקיבול יכול שיהיה במעשה לביצוע החוזה או בהתנהגות אחרת, אם דרכים אלה של קיבול משתמעות מן ההצעה; ולענין סעיפים 3(א) ו-4(2), התנהגות כאמור דינה כדין מתן הודעת קיבול.
- (ב) קביעת המציע שהעדר תגובה מצד הניצע ייחשב לקיבול, אין לה תוקף.

קיום בתום לב

39. בקיום של חיוב הנובע מחוזה יש לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב; והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מחוזה.

יישום:

נתון כי גלעד לא שילם את דמי הזיכיון כשם שנקבע בחוזה, ולכן, הפר אותו הפרה יסודית. הדבר עולה כדי חוסר תום לב בקיום חוזה לצורך סעיף 39 לחוק החוזים וכן, כדי עשיית עושר שלא במשפט לפי סעיף 1 לחוק עשיית עושר. ואכן, עקב כך, הודיעה הרשת על ביטול החוזה. הנתון הרלוונטי לענייננו הוא שעל אף הודעת הביטול – גלעד המשיך להפעיל את המסעדה כרגיל – והרשת המשיכה לקבל מהחודש הרביעי ואילך את דמי הזיכיון החודשיים ונהגה בהתאם להוראות החוזה. ומדוע נתון זה כה קריטי? משום שאם לאחר הודעת הביטול, גלעד מנסה לקיים את החוזה – הוא בעצם מציע "הצעה" חדשה, והרשת כאשר היא מתנהלת כמי שלא ביטלה חוזה, מבצעת בפועל "קיבול" על דרך של התנהגות, בהתאם לסעיף 6 לחוק החוזים. התביעה הוגשה באיחור ניכר ולאחר שהחוזה מתקיים ומתנהל ללא הפרעה משך זמן רב. לפיכך, דין התביעה – על כלל הסעדים הנתבעים מכוחה – הינו דחייה.

29. אברהם, בעלים של דירה בבית משותף, השכיר את דירתו (יחד עם החצר המשותפת) של הבניין לדפנה כדי שתנהל בהן גן ילדים. לא ניתנה הסכמתם של הדיירים האחרים בבניין לשימוש ברכוש המשותף, ולא התקבל היתר לשימוש חורג לשם הפעלת גן הילדים. גן הילדים גרם למטרדים של ממש לשכנים. לאחר שנה נסגר הגן והשכנים הגישו תביעה לבית המשפט ובה ביקשו כי אברהם ישלם להם פיצויים של דמי שימוש ראויים תמורת השימוש שבוצע ברכוש המשותף ופיצוי על נזק בלתי ממוני על דרך האומדנה שנגרם להם מהמטרדים הנלווים להפעלת הגן. לצורך כך צירפו השכנים חוות דעת שתומכות בטענותיהם.
מה הדין?

1. השכנים זכאים לפיצוי של דמי שימוש בלבד.
2. השכנים זכאים לפיצוי של דמי שימוש וגם לנזקים בלתי ממוניים.
3. השכנים לא זכאים לפיצויים של דמי שימוש מהטעם שדפנה היא האחראית הבלעדית לנזק זה, וזכאים לפיצויים של נזקים בלתי ממוניים.
4. השכנים לא זכאים לפיצויים של דמי שימוש מאברהם מהטעם שדפנה היא האחראית הבלעדית לנזק זה, ואינם זכאים לפיצויים על נזק בלתי ממוני מהטעם שמטרדים אלה אינם בני תביעה על ידי השכנים.

התשובה הנכונה היא ב'.

סעיפי החוק הרלוונטיים הם סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979 וסעיפים 2 ו-44 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].

חובת ההשבה

1. (א) מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין נכס, שירות או טובת הנאה אחרת (להלן – הזוכה) שבאו לו מאדם אחר (להלן – המזכה), חייב להשיב למזכה את הזכיה, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה – לשלם לו את שוויה.
- (ב) אחת היא אם באה הזכיה מפעולת הזוכה, מפעולת המזכה או בדרך אחרת.

הגדרות

2. בפקודה זו –
"נזק" – אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם-טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה;

מיטרד ליחיד

44. (א) מיטרד ליחיד הוא כשאדם מתנהג בעצמו או מנהל את עסקו או משתמש במקרקעין התפוששים בידו באופן שיש בו הפרעה של ממש לשימוש סביר במקרקעין של אדם אחר או להנאה סבירה מהם בהתחשב עם מקומם וטיבם; אך לא ייפרע אדם פיצויים בעד מיטרד ליחיד אלא אם סבל ממנו נזק.
- (ב) הוראות סעיף זה לא יחולו על הפרעה לאור שמש.

יישום:

בכך שאברהם הסב את דירתו ובעיקר את החצר המשותפת לגן ילדים, נראה בהחלט שהדבר עולה כדי "הפרעה של ממש לשימוש סביר במקרקעין של אחר, להנאה סבירה מהם בהתחשב עם מקומם וטיבם", כאמור בסעיף 44. סעיף 44 אף קובע כי בגין מטרד ליחיד, יוכל לתבוע אך ורק מי שסבל נזק מן המטרד.
"נזק" כהגדרתו בסעיף 2, קובע כי נזק יכול להיות גם בלתי ממוני (חוסר נוחות בעניינים).
אשר לנזק הממוני (דמי שימוש בעניינים, שכן נעשה שימוש בחצר המשותפת) – בהתאם לסעיף 1 לחוק עשיית עושר לא במשפט, על אברהם להשיב לשכנים את שווי ה"זכיה" מדמי השכירות.
לפיכך, השכנים יוכלו לתבוע הן נזק ממוני (דמי שימוש) והן נזק בלתי ממוני.

30. מירי רכשה בניין מגורים בירושלים בסכום של מיליון דולר. בהתאם לתב"ע מס' 111 אשר קיבלה תוקף 30 ימים לאחר רכישת הבניין, ניתן לבנות קומה נוספת על הבניין. בשל מגפת הקורונה מירי נאלצת למכור את הבניין שרכשה בסכום שבו רכשה את הבניין.
מה הדין?

1. מירי תשלם מס שבח והיטל השבחה מאחר שאושרה לה תב"ע לבניית קומה נוספת.
2. מירי לא תשלם מס שבח ותהא פטורה מתשלום היטל השבחה מאחר שלא נוצר לה כל רווח.
3. מירי תשלם מס שבח מאחר שהקורונה לא הוכרה כ"כוח עליון", אך היא תהא פטורה מתשלום היטל השבחה.
4. מירי תשלם היטל השבחה ולא תשלם מס שבח מאחר שלא נוצר לה רווח הוני.

התשובה הנכונה היא ד'.

סעיפי החוק הרלוונטיים הם: סעיפים 6 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963; סעיף 196א לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 וסעיפים 1-3 לתוספת השלישית.

סעיף 6 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963 קובע כדלקמן:

הטלת המס על מכירת זכות במקרקעין

6. (א) מס שבח מקרקעין (להלן - המס) יוטל על השבח במכירת זכות במקרקעין.

סעיף 196א לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, קובע כדלקמן:

היטל השבחה (תיקון מס' 18) תשמ"א-1981

196א. ועדה מקומית תגבה היטל השבחה בשיעור, בתנאים ובדרכים שנקבעו בתוספת השלישית ועל פיה.

סעיפים 1 עד 3 לתוספת השלישית לחוק התכנון והבניה קובעים כדלקמן:

פרשנות (תיקון מס' 18) תשמ"א-1981

1. (א) בתוספת זו –

"השבחה" – עליית שוויים של מקרקעין עקב אישור תכנית, מתן הקלה או התרת שימוש חורג;

"חכירה לדורות" – כמשמעותה בחוק המקרקעין תשכ"ט-1969;

(תיקון מס' 20) תשמ"ג-1982

"מימוש זכויות", במקרקעין – אחת מאלה:

(1) קבלת היתר לפי חוק זה לבניה או לשימוש בהם שלא ניתן היה לתיתו אלמלא אישור תכנית, מתן הקלה או התרת שימוש חורג שבעקבותיהם חל היטל השבחה;

(תיקון מס' 20) תשמ"ג-1982

(תיקון מס' 110) תשע"ז-2016

(2) התחלת השימוש בהם בפועל כפי שהותר לראשונה עקב אישור התכנית שבעקבותיו חל היטל השבחה, ואולם לא יראו בהתחלת שימוש מכוח אישור לשינוי שימוש לפי סעיף 145 כמימוש זכויות;

(3) העברתם או העברת החכירה לדורות בהם, בשלמות או חלקית, או הענקת זכויות בהם הטעונה רישום בפנקסי המקרקעין, בתמורה או ללא תמורה, אך למעט העברה מכוח דין והעברה ללא תמורה מאדם לקרובו; ואולם לא יראו כמימוש זכויות רישום בפנקסי המקרקעין של זכויות במקרקעין אשר המחזיק בהם בפועל לפני יום כ"ט בסיון תשמ"א (1 ביולי 1981), היה בעלם כהגדרתו בחוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961;

(תיקון מס' 20) תשמ"ג-1982

"קרוב" – בן זוג, הורה, הורה, צאצא או צאצא של בן הזוג, אח ובני זוג;

"שומה סופית" – שומה שאין עוד זכות לשומה חוזרת או לערעור עליה;

(תיקון מס' 84) תשס"ח-2008

"שמאי מקרקעין" – כמשמעותו בחוק שמאי מקרקעין;

(תיקון מס' 126) תשע"ח-2018

"תכנית" – תכנית מתאר מקומית או תכנית מפורטת ולמעט תכנית כוללנית.

(תיקון מס' 26) תשמ"ח-1988

(ב) (בוטל).

חובות בהיטל השבחה (תיקון מס' 18) תשמ"א-1981 (תיקון מס' 20) תשמ"ג-1983 ת"ט תשמ"ג-1983

2. (א) חלה השבחה במקרקעין, בין מחמת הרחבתן של זכויות הניצול בהם ובין בדרך אחרת, ישלם בעלם היטל השבחה לפי האמור בתוספת זו (להלן - היטל); היו המקרקעין מוכשרים לדורות, ישלם החוכר את ההיטל; היטל בעקבות אישור תכנית יחול על מקרקעין הנמצאים בתחום התכנית או הגובלים עמו בלבד.

(ב) שילם חוכר לדורות את ההיטל, יהיה זכאי כלפי בעל המקרקעין לשיפוי בסכום ההפרש בין מה ששילם לבין הסכום שהיה עליו לשלם אילו היה ההיטל חל על השבחת החכירה לדורות בלבד; בקביעת סכום השיפוי תבוא בחשבון הזכות של החוכר לדורות להארכת החכירה, ואולם אם החכירה לא הוארכה מסיבה כלשהי, זכאי החוכר לדורות כלפי בעל המקרקעין לקבל את הסכום שנוכה לו מהשיפוי עקב הזכות להארכת החכירה, כשהוא צמוד למדד יוקר המחיה ממועד תשלומו ועד למועד השיפוי בפועל.

(תיקון מס' 20) תשמ"ג-1983

(ג) היה המחכיר זכאי, לפי הסכם, לתבוע מן החוכר תשלום עבור ניצול ההשבחה, יהיה החוכר זכאי לנכות את סכום ההיטל מכל תשלום שעליו לשלם למחכיר כאמור.

שיעור ההיטל (תיקון מס' 18) תשמ"א-1981

3. שיעור ההיטל הוא מחצית ההשבחה.

יישום:

מירי כן תשלם היטל השבחה- כאמור בסעיף 1(א) לחוק התכנון והבניה, "השבחה" משמעותה עליית שוויים של מקרקעין עקב אישור תכנית. בענייננו, אושרה תכנית אשר בפועל העלתה את שווי המקרקעין בשל האפשרות לבנות חלק נוסף. העובדה כי לא קיבלה "יותר" כסף על הקרקע בפועל, לא אומרת שלא התקיימה השבחה על הקרקע.

מירי לא תשלם מס שבח – לפי סעיף 6 לחוק מיסוי מקרקעין, מס שבח מקרקעין משולם בעת מכירת הזכות במקרקעין, אך חשוב לשים לב כי מס זה מוטל כאשר נוצר שבח בעת מכירת הזכות במקרקעין. שבח משמעותו רווח הוני. משמעות הדבר היא כי בסיטואציה בה כלל לא נוצר שבח (רווח הוני), לא ייגבה המס האמור. בענייננו, מירי נאלצה למכור את הבניין שרכשה באותו הסכום ששילמה עבור רכישתו, כלומר, לא נוצר רווח הוני, ועל כן לא תשלם מס שבח.

31. אריאל החכיר לבנו אור חנות שבבעלותו, לשימוש עצמאי ובלעדי, לתקופה קצובה של 31 שנים בלבד, ללא כל

תמורה, כדי שאור יפעיל בחנות עסק לממכר מזרונים.

מה הדין?

1. אריאל ואור לא ישלמו מס כלשהו מאחר שאב ראשי למסור לבנו נכס ללא כל תמורה כל עוד מדובר בהחכרה בלבד, ובפרט שהחכירה לא נרשמה במרשם המקרקעין.
2. אריאל ישלם מס שבח, ואור ישלם מס רכישה.
3. אריאל ישלם מס שבח, ואור יהיה פטור ממס רכישה מאחר שאין לאור נכסים נוספים על שמו.
4. אריאל יהיה פטור מתשלום מס שבח, ואור ישלם מס רכישה.

התשובה הנכונה היא ב'.

סעיפי החוק הרלוונטי הם סעיפים 1, 6 ו-9 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963.

הועדה הבוחנת פסלה את השאלה

טענת ההשגה:

כבוד הוועדה הבוחנת בחרה בחלופה ב' כחלופה הנכונה בהסתמך על סעיף 1 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963 (להלן: "החוק"). כפי שנראה להלן, חלופה ב' אינה נכונה. החלופה הנכונה היא דווקא חלופה ד', והוראות הדין המאפשרות להגיע לחלופה הנכונה - סעיף 62 לחוק ותקנה 20 לתקנות מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (מס רכישה) (להלן: "התקנות") - לא צורפו לקובץ החקיקה. לפיכך, דינה של השאלה להיפסל.

במקרה המתואר בשאלה החכיר אב (אריאל) לבנו (אור) ללא תמורה חנות לתקופה של 31 שנים. בהתאם להגדרות של "זכות במקרקעין" ושל "קרוב" בסעיף 1 לחוק, פעולת החכירה זו היא מכירה של זכות במקרקעין ללא תמורה מיחיד לקרובו. לפי החלופה שנבחרה על-ידי הוועדה הבוחנת - חלופה ב' - אריאל ישלם מס שבח ואור ישלם מס רכישה. חלקה השני של חלופה ב' נכון: בהתאם לתקנה 20 לתקנות מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (מס רכישה) (להלן: "התקנות"), אריאל ישלם מס רכישה ששיעורו שליש ממס הרכישה הרגיל. לעומת זאת, חלקה הראשון של חלופה ב' אינו נכון: בהתאם לסעיף 62(א) לחוק, אריאל יהיה פטור מתשלום מס שבח. החלופה הנכונה היא אפוא חלופה ד': אריאל יהיה פטור מתשלום מס שבח, ואור ישלם מס רכישה.

מאחר שהחלופה שנבחרה על-ידי הוועדה הבוחנת אינה נכונה, יש לפסול את השאלה. זאת ועוד, ראוי היה לפסול את השאלה אפילו אם הוועדה הבוחנת הייתה בוחרת בחלופה הנכונה, שכן סעיף 62 לחוק ותקנה 20 לתקנות לא נכללו בקובץ החקיקה שצורף לבחינה.

הגדרות

1. בחוק זה –

"מקרקעין" – קרקע בישראל לרבות בתים, בנינים ודברים אחרים המחוברים לקרקע

חיבור של קבע;

"זכות במקרקעין" – בעלות, או חכירה לתקופה העולה על עשרים וחמש שנים בין שבדין ובין שביושר לרבות הרשאה להשתמש במקרקעין, שניתן לראות בה מבחינת תכנה בעלות או חכירה לתקופה כאמור; ולענין הרשאה במקרקעי ישראל – אפילו אם ניתנה ההרשאה לתקופה הקצרה מעשרים וחמש שנים;

"מכירה", לענין זכות במקרקעין, בין בתמורה ובין ללא תמורה –

(1) הענקתה של זכות במקרקעין, העברתה, או ויתור עליה;

"קרוב" לאדם פלוני –

(1) בן-זוג;

(2) הורה, הורי הורה, צאצא, צאצאי בן-זוג ובני-זוגם של כל אחד מאלה;

(3) אח או אחות ובני-זוגם;

(4) איגוד שהוא בשליטתו;

"מס שבח" או "מס" – כמשמעותו בסעיף 6;

הטלת המס על מכירת זכות במקרקעין

6. (א) מס שבח מקרקעין (להלן - המס) יוטל על השבח במכירת זכות במקרקעין.

מס רכישה (תיקון מס' 5) תשל"ה-1974 (תיקון מס' 8) תשי"ס-1980 (תיקון מס' 69) תשע"א-2011

9. (א) במכירת זכות במקרקעין יהא הרוכש חייב במס רכישת מקרקעין (להלן - מס רכישה);

יישום:

מדובר בחנות המהווה מקרקעין כהגדרתו בסעיף 1. כמו כן, היות ומדובר בחכירה ל-31 שנים, הרי שמדובר ב"זכות במקרקעין" כהגדרתה בסעיף 1. פעולת ההחכרה, הגם שהיא ללא תמורה בענייננו, מהווה "מכירה" לעניין זכות במקרקעין, כך על פי סעיף 1. סעיף 6 קובע כי בכל הנוגע למכירת זכות במקרקעין – יוטל מס שבח על המוכר, וסעיף 9 קובע כי על הרוכש יוטל מס רכישה. לפיכך, אריאל (המחכיר שלמעשה לפי החוק מהווה "מוכר זכות במקרקעין") ישלם מס שבח ואילו אור (החוכר, שלמעשה לפי החוק נחשב ל"רוכש זכות במקרקעין") ישלם מס רכישה.

32. עינב היא בעלת דירת יוקרה בבית משותף שבו 10 דירות. לכל דירה צמודים 10% מהרכוש המשותף. לבית המשותף ישנו תקנון מוסכם אשר אין בו כל התייחסות לעניין בריכת שחייה. 9 מתוך 10 דיירי הבניין מבקשים לבנות בריכת שחייה פרטית ברכוש המשותף לשימוש דיירי הבניין בלבד. עוד הם מבקשים לקבוע כי כל בעל דירה ישלם ₪ 750 לחודש, נוסף על תשלום דמי ועד הבית הקבועים בסך 1,000 ₪ לחודש, בגין אחזקת הבריכה והטיפול בה. עינב מתנגדת לבניית הבריכה ולשאת בסכום הנוסף שאותו מבקשים הדיירים לגבות בגין אחזקת הבריכה. מה הדין?
1. מאחר ש-9 הדיירים מחזיקים ביותר מ-3/4 מהרכוש המשותף, הם יוכלו לקבל החלטה כדין לשנות את הוראות התקנון המוסכם כדי לחייב את עינב לשאת בהוצאות בניית הבריכה ובתשלום הנוסף בגין אחזקת הבריכה.
 2. התנגדותה של עינב תתקבל, והדיירים לא יוכלו לחייבה לשאת בהוצאות בניית הבריכה ובתשלום הנוסף בגין אחזקת הבריכה.
 3. מאחר ש-9 הדיירים מחזיקים ביותר מ-2/3 מהרכוש המשותף, הם יוכלו לקבל החלטה כדין לשנות את הוראות התקנון המוסכם כדי לחייב את עינב לשאת בהוצאות בניית הבריכה ובתשלום הנוסף בגין אחזקת הבריכה.
 4. די היה כי 8 מתוך 10 היו מקבלים את החלטה כדין לשינוי התקנון כדי לחייב את עינב לשאת בהוצאות בניית הבריכה ובתשלום הנוסף בגין אחזקת הבריכה.

התשובה הנכונה היא ב'.
הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 62 לחוק המקרקעין.

תקנון מוסכם
62. (א) בעלי הדירות רשאים לערוך תקנון ולשנות את הוראותיו ברוב של בעלי הדירות ששני שלישים של הרכוש המשותף צמודים לדירותיהם, אולם אין לקבוע או לשנות בתקנון זכויות של בעלי דירות או להטיל עליהם חובות או תשלומים מסוג או בשיעור שלא פורשו בחוק זה אלא בהסכמתם, ואין לקבוע הצמדה של חלק מסויים מהרכוש המשותף לדירה פלונית אלא בהסכמת כל בעלי הדירות.
(א1) הוצמד חלק מסויים מהרכוש המשותף לדירה פלונית, ניתן להעבירו לדירה אחרת בבית ללא הסכמת בעלי הדירות האחרים ובלבד שנתקיימו הוראות סעיף 145.
(ב) לענין סעיף קטן (א), "בעל דירה" – לרבות המחכיר בדירה המוחכרת בחכירה לדורות ומחכיר המשנה בדירה המוחכרת בחכירת משנה לדורות.
(ג) תקנון וכל שינוי בו ניתנים לרישום, ומשנרשמו, כוחם יפה גם כלפי אדם שנעשה בעל דירה לאחר מכן.

יישום:

נתון כי לבית המשותף בענייננו ישנו תקנון מוסכם. עוד נתון, כי לא ניתנה בו כל התייחסות שהיא לעניין בריכת שחייה (כך שבוודאי שלא ניתנה בו כל התייחסות לתשלום כלשהו בעניין בריכת השחייה). לפי סעיף 62 לחוק שעוסק בתקנון מוסכם, בעלי הדירות רשאים אמנם לערוך את התקנון ולשנות את הוראותיו, אך בכל הנוגע ל"חובות או תשלומים מסוג או בשיעור שלא פורשו בחוק זה" – אין להטילם על בעל דירה, ובענייננו עינב, ככל שאינה מסכימה לכך. על כן, התנגדותה של עינב תתקבל, והדיירים לא יוכלו לחייבה לשאת בהוצאות בניית הבריכה ובתשלום הנוסף בגין אחזקת הבריכה.

33. תהל ודביר ירשו מאביהם משק חקלאי במושב בהתאם לצוואה שערך אביהם. 5 שנים לאחר מתן צו קיום הצוואה מעוניינת תהל למכור לחברתה הטובה הילה מחצית מזכויותיה במשק. דביר מבקש למנוע מתהל למכור את זכויותיה במשק להילה מאחר שלטענתו הוא בעל זכות קדימה לרכישת זכויות אלו. האם יצליח דביר בתביעתו?
1. לא מאחר שדביר לא רשם לזכותו זכות קדימה ברשם המקרקעין ו/או ברשות מקרקעי ישראל.
 2. כן, מאחר שזכות הקדימה במכירת משק חקלאי היא זכות מובנית שהחוק הקנה לדביר.
 3. לא, מאחר שזכותו של דביר הוקנתה לו מכוח צו קיום צוואה ולא מכוח חוק הירושה.
 4. כן, ובלבד דביר יוכיח שהוא פעל ככל יכולתו לרכוש את חלקה של תהל בתום לב.

התשובה הנכונה היא א'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 100 לחוק המקרקעין, התשכ"ט-1969.

זכות קדימה בין יורשים

100. (א) מקרקעין שהם משק חקלאי כמשמעותו בסעיף 114 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, והם עברו בירושה, בין על פי דין ובין על פי צוואה, ליורשים אחדים במשותף, לא יהיה יורש זכאי להעביר חלקו בהם לאחר אלא אם הציע אותו תחילה ליורש בעל זכות הקדימה.

(ב) בשנתיים הראשונות לאחר מתן צו הירושה או צו אישור הצוואה, יראו כל יורש כבעל זכות קדימה לגבי חלקו של יורש אחר; מכאן ואילך יראו כבעל זכות קדימה רק יורש שרשם תוך השנתיים הראשונות זכות קדימה לעצמו לגבי חלקו של יורש אחר.

יישום:

לפי סעיף 100 (א), יורש של משק חקלאי שהועבר בירושה על פי צוואה, לא יוכל להעביר את חלקו בהם כל עוד לא הציע את אותו החלק ליורש בעל זכות הקדימה. אלא שסעיף 100 (ב) קובע כי כלל זה יחול כברירת מחדל רק בשנתיים הראשונות לאחר צו אישור הצוואה. משם ואילך – רק יורש שרשם את זכות הקדימה שלו יקנה לעצמו את זכות הקדימה. בענייננו, נתון כי 5 שנים לאחר מתן צו קיום הצוואה תהל מבקשת למכור לחברתה מחצית מזכויותיה במשק. היות ועברו מעל שנתיים מאז מתן צו קיום הצוואה והיות ולא נתון כי דביר רשם לזכותו את זכות הקדימה – תביעתו עתידה להידחות.

34. חיים, מבקר קולנוע חובב, פרסם בעיתון יומי טור דעת על יוסף, שחקן מוכר שהלך לעולמו שנתיים קודם לכן ובמסגרתו טען שמדובר "בשחקן הגרוע ביותר שהיה בישראל". יהודה, חברו הטוב ביותר של יוסף, מעוניין להגיש נגד חיים תביעה כספית בגין לשון הרע כלפי יוסף.

מה הדין?

1. בנסיבות המקרה יהודה יוכל להגיש נגד חיים תביעה בגין לשון הרע כלפי יוסף.
2. בנסיבות המקרה יהודה לא יוכל להגיש נגד חיים תביעה בגין לשון הרע כלפי יוסף.
3. בנסיבות המקרה יהודה יוכל להגיש נגד חיים תביעה בגין לשון הרע כלפי יוסף, אולם חיים יוכל לטעון כי עומדת לו הגנת תום הלב, שכן מדובר בביקורת אמנותית.
4. יהודה יכול היה להגיש כיום נגד חיים תביעה בגין לשון הרע כלפי יוסף אילו טור הדעה היה מתפרסם בחייו של יוסף.

התשובה הנכונה היא ב'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 5 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965.

לשון הרע על מת

5. לשון הרע על אדם שפורסמה אחרי מותו, דינה כדין לשון הרע על אדם חי, אלא שאין בה עילה לתובענה אזרחית או לקובלנה, ולא יוגש כתב אישום בשל עבירה לפי סעיף זה אלא אם ביקש זאת בן-זוגו של המת או אחד מילדיו, נכדיו, הוריו, אחיו או אחיותיו.

יישום:

סעיף 5 לחוק מכיר באפשרות לתביעה בגין לשון הרע על מת, אלא שיש לשים לב לזהות מגיש התביעה. בענייננו – מדובר בחברו הטוב של יוסף המנוח אשר לא נמנה עם אותם הגורמים שרשאים להגיש תביעה בגין לשון הרע על מת. לפיכך, בנסיבות אלה יהודה לא יוכל להגיש נגד חיים תביעה בגין לשון הרע כלפי יוסף.

35. עמותה להגנת פרחי הבר בישראל החליטה כדין באסיפה כללית על שינוי מטרת העמותה רשם העמותות הפנה את העמותה לקבל את אישור בית המשפט לשינוי.

מה הדין?

1. בית המשפט יאשר את שינוי מטרות העמותה אם שוכנע כי בנסיבות העניין צודק ונכון לעשות כן.
2. בית המשפט יאשר את שינוי מטרות העמותה אם קיבל את הסכמת רשם העמותות.
3. בית המשפט יאשר את שינוי מטרות העמותה אם ההחלטה נתקבלה ברוב קולות של האסיפה הכללית.
4. בית המשפט יאשר את שינוי מטרות העמותה במקרים חריגים שיירשמו.

התשובה הנכונה היא א'.
הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 11 לחוק העמותות, התש"ס-1980.

שינוי התקנון, השם והמטרות (תיקון מס' 3) תשנ"ו-1996 (תיקון מס' 10) תשס"ז-2007
11. (א) עמותה רשאית לשנות את תקנונה, שמה ומטרותיה בהחלטת האסיפה הכללית שנתקבלה ברוב קולות הזכאים להצביע בה; החלטה לפי סעיף זה טעונה רישום בידי הרשם ויחולו, בשינויים המחויבים, הוראות סעיפים 4 עד 7 ו-10; תוקפה של ההחלטה מיום רישומה בידי הרשם.

(תיקון מס' 10) תשס"ז-2007

(ב) שינוי מטרה של עמותה במטרה אחרת או שינוי הוראות תקנון לגבי ייעוד הנכסים בפירוק (בסעיף זה – מטרה), וכן הוספת מטרה למטרות עמותה או גריעה מהן (בסעיף זה – שינוי מטרות), יתקבלו בהחלטת האסיפה הכללית, לאחר שוועד העמותה הציג לפניו פירוט של הנכסים שנצברו למטרותיה של העמותה עובר לשינוי המבוקש, והמחויבויות שקיבלה על עצמה העמותה לענין זה, לרבות כלפי תורמים לעמותה.

(תיקון מס' 10) תשס"ז-2007

(ג) שינוי מטרות כאמור בסעיף קטן (ב) ייעשה כמפורט להלן, לפי הענין:

(1) אם המטרה שהעמותה מבקשת להחליף, לגרוע או להוסיף קרובה למטרה שאותה היא מחליפה או למטרותיה האחרות (בסעיף זה – מטרה קרובה), טעון שינוי כאמור רישום בידי הרשם; סבר הרשם כי המטרה כאמור אינה מטרה קרובה – יודיע על כך לחברה, והיא תפעל כאמור בפסקה (2);

(2) אם המטרה שהעמותה מבקשת להחליף או להוסיף, אינה מטרה קרובה, או שאין לעמותה מטרה קרובה למטרה שאותה היא מבקשת לגרוע, טעון שינוי כאמור אישור בית המשפט.

(תיקון מס' 10) תשס"ז-2007

(ד) הרשם לא ירשום שינוי מטרות כאמור בסעיף קטן (ג) (1) אלא אם כן שוכנע כי בנסיבות הענין צודק ונכון לעשות כן, בשים לב למטרות העמותה, לפעילותה לפני השינוי, ולמחויבויות שקיבלה על עצמה העמותה לצורך השינוי.

(תיקון מס' 10) תשס"ז-2007

(ה) בית המשפט יחליט בבקשה לשינוי מטרות של עמותה לפי סעיף זה, לאחר שנתן לרשם הזדמנות להביע את עמדתו; בית המשפט לא יאשר שינוי מטרות אלא אם כן שוכנע כי בנסיבות הענין צודק ונכון לעשות כן, בשים לב למטרות העמותה ולפעילותה לפני השינוי, ובתנאים ובהסדרים שיקבע.

יישום: בהתאם לסעיף 11(א) לחוק, עמותה רשאית להחליט על שינוי מטרותיה. נתון לנו בשאלה כי ההחלטה נתקבלה כדין באסיפה הכללית.

עוד נתון, כי העמותה הופנתה ע"י רשם העמותות לקבל את אישור בית המשפט לשינוי. לענין זה, סעיף 11 (ה) לחוק קובע כי בית המשפט יחליט בבקשה לשינוי מטרות של עמותה לפי סעיף זה, לאחר שנתן לרשם הזדמנות להביע את עמדתו, וכן כי בית המשפט לא יאשר שינוי מטרות אלא אם כן שוכנע כי בנסיבות הענין צודק ונכון לעשות כן, בשים לב למטרות העמותה ולפעילותה לפני השינוי, ובתנאים ובהסדרים שיקבע.

36. באילו מן המקרים הבאים ההחלטה על סיום כהונת שופט בית משפט מחוזי, אשר נתקבלה ברוב של 7 מחבי הוועדה לבחירת שופטים, לא תהא תקפה?

1. על פי החלטה של הוועדה לבחירת שופטים שהציע יושב ראש הוועדה.
2. על פי החלטה של הוועדה לבחירת שופטים שהציע נציג לשכת עורכי הדין.
3. על פי החלטה של הוועדה לבחירת שופטים שהציע נשיא בית המשפט העליון.
4. על פי החלטה של הוועדה לבחירת שופטים שהציע נציב תלונות הציבור על שופטים.

התשובה הנכונה היא ב'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 7 לחוק יסוד: השפיטה.

תקופת כהונה

7. כהונת שופט תתחיל מעת שהצהיר הצהרת אמונים ולא תסתיים אלא באחת מאלה:

(1) בצאתו לקיצבה;

(2) בהתפטרותו;

(3) בהיבחרו או במינויו לאחד התפקידים שנושאייהם מנועים מלהיות מועמדים לכנסת;

(4) על פי החלטה של הוועדה לבחירת שופטים שהציע יושב ראש הוועדה, נציב תלונות הציבור על שופטים

או נשיא בית המשפט העליון ושנתקבלה ברוב של שבעה חברים לפחות;

(5) על פי החלטה של בית הדין המשמעתי.

יישום:

סעיף 7 מונה את המקרים בהם תסתיים כהונת שופט. במקרה המנוי בסעיף 7(4), כהונתו תסתיים על פי החלטת הוועדה לבחירת שופטים שהציע יושב ראש הוועדה (חלופה א); שהציע נציב תלונות הציבור על שופטים (חלופה ד'); שהציע נשיא בית המשפט העליון (חלופה ג'). נציג לשכת עורכי הדין לא נמנה עם הגורמים אשר רשאים להציע ולהוביל לסיום כהונת השופט.

37. בית הדין האזורי לעבודה בחיפה פסק כי החממה הפרטית שהקים ירון, ובה יצר זן חדש של תותים, הוקמה תוך ביצוען של עוולות של גזל סודות מסחריים של החברה המעסיקה אותו.

מה הדין?

1. בית הדין אינו רשאי לפסוק לטובת החברה פיצויים ללא הוכחת נזק.
2. שופט בית הדין אינו רשאי להוציא צו מניעה להמשך ייצור זן התותים החדש של ירון.
3. שופט בית הדין אינו רשאי להורות על העברת הבעלות בחממה לחברה בתמורה לתשלום שוויה כערכה ללא ביצוע העוולה לירון.
4. שופט בית הדין אינו רשאי למנות כונס נכסים לחממה ולהסמיכו להיכנס אליה לשם תפיסת הזרעים והשתילים.

התשובה הנכונה היא ג'.

הסעיפים הרלוונטיים הם 21 ו-22 לחוק עוולות מסחריות, התשנ"ט-1999.

השמדת נכסים

21. בית המשפט רשאי להורות, בסיום הדיון בתובענה, על אחד מאלה:
- (1) על השמדת נכסים אשר הופקו תוך ביצוע עוולה או אשר שימשו לביצועה (בסעיף זה – הנכסים);
 - (2) אם ביקש זאת התובע – על העברת הבעלות בנכסים לידו, בתמורה לתשלום שווים של הנכסים, כערכם אלמלא ביצוע העוולה;
 - (3) על עשיית כל פעולה אחרת בנכסים.

סמכות בית הדין לעבודה

22. (א) לבית דין אזורי לעבודה תהא סמכות ייחודית לדון –
- (1) בתובענה בין עובד לבית מעביד או חליפו, שעילתה בהפרת הוראה מהוראות פרק ב', והנובעת מיחסי עובד ומעביד;
 - (2) בתובענה שעילתה בהפרת הוראה מהוראות פרק ב', הנובעת מחוזה ליצירת יחסי עובד ומעביד, לפני שנוצרו יחסי עובד ומעביד או לאחר שנסתיימו יחסים כאמור.
 - (ב) בתובענות שבית דין לעבודה דן בהן לפי סעיף זה, תהיה לשופט לבדו סמכות לתת צו מניעה זמני וכן סעדים לפי סעיפים 15 עד 20.

יישום:

על-פי סעיף 21 לחוק, בית המשפט רשאי לבקשת התובע להורות על הסעד האמור בחלופה ג', "להורות על העברת הבעלות בחממה לחברה בתמורה לתשלום שוויה כערכה ללא ביצוע העוולה לירון, ("אלא שנתון לנו שהגורם שדן בעניינם של ירון והחברה הוא בית הדין לעבודה, שלו הסמכות הייחודית לדון בסוגיות כגון אלו, כך לפי סעיף 22 (א)(1).

כמו כן, על-פי סעיף 22 (ב), "לשופט לבדו" של בית הדין לעבודה תהיה הסמכות ליתן צווים לפי סעיפים 15-20. סעיף 21 לא נמנה עם הסעדים ששופט בית הדין יהא רשאי לפסוק.

38. מיטל פנתה לעו"ד שרון לצורך הגשת תביעה אזרחית נגד שכנתה. במסגרת הסכם שכר הטרחה הסכימו הצדדים כי אם מיטל תזכה בסכום תביעתה, היא תשלם לעו"ד שרון שכר טרחה בגובה של 100,000 אלף ₪. לאחר הגשת התביעה הגיעו מיטל ושכנתה לפשרה מחוץ לכותלי בית המשפט בלא ידיעתו של עו"ד שרון, ומשכך הודיעה מיטל לעו"ד שרון כי איננה מחויבת בתשלום שכר הטרחה. עו"ד שרון הגישה תביעה נגד מיטל בדרישה לאכיפת הסכם שכר הטרחה ביניהן.

מה הדין?

1. בית המשפט יקבל את תביעתה של עו"ד שרון ויחייב את מיטל לשלם לה שכר טרחה בגובה של 100,000 ₪.
2. בית המשפט ידחה את תביעתה של עו"ד שרון, שכן התנאי לקבלת שכר הטרחה לא התממש.
3. בית המשפט יקבל את תביעתה של עו"ד שרון, אך יפסוק לה שכר טרחה בסכום אשר ראוי היה בעיניו להיות משולם בגין הכנת כתב התביעה.
4. בית המשפט ידחה את תביעתה של עו"ד שרון, אך יהיה רשאי לפסוק לה פיצויים ללא הוכחת נזק.

התשובה הנכונה היא ג'.

הסעיפים הרלוונטיים הם סעיפים 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979 וסעיף 46 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973.

חובת ההשבה

1. (א) מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין נכס, שירות או טובת הנאה אחרת (להלן – הזוכה) שבאו לו מאדם אחר (להלן – המזכה), חייב להשיב למזכה את הזכיה, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה – לשלם לו את שוויה.
- (ב) אחת היא אם באה הזכיה מפעולת הזוכה, מפעולת המזכה או בדרך אחרת.

קיום בסכום ראוי

46. חיוב לתשלום בעד נכס או שירות שלא הוסכם על שיעורו, יש לקיים בתשלום של סכום שהיה ראוי להשתלם לפי הנסיבות בעת כריתת החוזה.

יישום:

מיטל ועו"ד שרון סיכמו ביניהם מה שכר הטרחה שישולם לעו"ד שרון (100,000 ₪) רק במקרה אחד: מקרה בו מיטל תזכה בסכום תביעתה. הצדדים לא הסכימו ביניהם מה הסכום שישולם לעו"ד שרון אם התביעה תיגמר בצורה שונה (לא נקבע מה ישולם לו עבור עבודתו במצב בו התיק יסגר בפשרה, בענייננו). היות ונתון לנו בשאלה שהוגשה תביעה, נוכל ללמוד כי עו"ד שרון עמל על ניסוח כתב תביעה. עתה, כאשר מיטל מבקשת להתנער מכל תשלום שהוא, נראה שהדבר עולה כדי עשיית עושר שלא במשפט (סעיף 1 לחוק: "מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין שירות שבא לו מאדם אחר") המצריכה השבה, העברת מתן תשלום כלשהו לעו"ד שרון בגין העבודה שכן ביצע עבורה - ניסוח כתב התביעה. היות וכאמור שיעור התשלום עבור שירות משפטי במצב דברים זה לא הוסכם בין הצדדים, בית המשפט יפסוק סכום אשר ראוי היה בעיניו להיות משולם בגין הכנת כתב התביעה.

39. אירנה נפצעה בתאונת דרכים. לפי הערכת פרקליטה, סכום הפיצוי שאירנה עשויה לקבל בגין כלל ראשי הנזק – עזרת הזולת לעבר ולעתיד, הפסד השתכרות לעבר ולעתיד, הוצאות רפואיות, הוצאות ניידות, התאמת דיור וכאב וסבל – הוא בסך של כ-3.4 מיליון ₪. בשל מגפת הקורונה פוטר בן זוגה של אירנה מעבודתו. בגין המצוקה הכלכלית של אירנה ובן זוגה אירנה מעוניינת להמחות לבוריס את זכותה לקבלת הפיצוי בגין הכאב והסבל ובגין הפסד ההשתכרות לעתיד בתמורה לקבלת 500,000 ₪ כתשלום מיידי.

מה הדין?

1. לא ניתן להמחות זכות חלקית.
2. אירנה תוכל להמחות רק את זכותה לקבלת הפיצוי בגין הפסד ההשתכרות לעתיד, אך לא את הפיצוי בגין הכאב והסבל שהוא פיצוי אישי ולניזוק.
3. לא ניתן כלל להמחות זכות זאת.
4. המחאת הזכות בנסיבות העניין טעונה אישור בית המשפט ורישום נימוקי ההחלטה.

התשובה הנכונה היא ג'.
הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 22 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש)

אין המחאה בנזיקין

22. הזכות לתרופה בשל עוולה, וכן החבות עליה, אינה ניתנת להמחאה אלא מכוח הדין.

השאלה נפסלה

השאלה נפסלה בעתירה שהוגשה, עת"מ 49031-02-21, להלן ציטוט מההחלטה על פסילה השאלה:

"סעיף 22 לפקודת הנזיקין והפסיקה בעניינו, מחייבים חידוד דקויות. סעיף 22 לפקודת הנזיקין קובע כדלקמן: "הזכות לתרופה בשל עוולה וכן החבות עליה אינה ניתנת להמחאה אלא מכוח הדין". ברם, הפסיקה יצרה אבחנה בין זכות התביעה לבין פירות התביעה..."

די היה למשיבות, שתיצמדנה למושגי היסוד – או זה בו נוקט סעיף 22, או 'פירות התביעה', בה נוקבת הפסיקה. אך, משום מה, פנו המשיבות למושג שלישי, 'הזכות לקבלת הפיצוי', תוך שפתחו בכך פתח למחלוקת שלא בנקל ניתן להכריע בה, והנה אנחנו כאן. לאחר ששקלתי בשאלה זו, ושבתי ושקלתי בה, הגעתי לכלל מסקנה שאי הבהירות יורדת לשורשה של השאלה ובנקל עשויה להביא לתשובות סותרות לחלוטין והפוכות. בנסיבות אלה, כשבפניי שאלה הלוקה באי בהירות שורשית, הגעתי לכלל מסקנה שיש לפסלה."

40. בחצות הלילה נכנסו אברהם ושרה לגינתו של יצחק הגובלת בגינתו של אברהם מבלי לקבל את הסכמתו לכך. אברהם התכוון לגנוב ליצחק את שעון המים שהיה בגינתו. שרה, שליוותה את אברהם לא ידעה על כוונותיו, חשבה כי הגינה בבעלות אברהם. אברהם נפל לתוך בור שהיה בגינה וכתוצאה מכך נקע את רגלו השמאלית. שרה הושיטה לאברהם את ידה במטרה לסייע לו להתרומם, מעדה ושברה את שתי רגליו. אברהם ושרה תבעו את יצחק בגין רשלנותו על שהותיר בור שאינו מכוסה בגינתו.
- האם יצחק יחויב בתשלום הנזק בנסיבות אלו?
1. יצחק לא יחויב לפצות את אברהם ולא את שרה, שכן זכותו של יצחק לנהוג בגינתו מנהג בעלים ולהותיר את הבור ללא כל כיסוי.
 2. יצחק יחויב לפצות גם את אברהם וגם את שרה, שכן הנזק היה צפוי לאור היות הגינות גובלות זו בזו.
 3. יצחק יפצה את שרה אך לא את אברהם.
 4. יצחק יפצה את אברהם לאור היות גינתו גובלת בגינת יצחק, אך לא את שרה.

התשובה הנכונה היא ג'.

הסעיף הרלוונטי הוא סעיף 37 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].

אחריות בעל מקרקעין כלפי מסיג גבול
37. האחריות לפי סעיפים 35 ו-36 של בעל מקרקעין או של תופשם, בשל מצבם של המקרקעין, תחזוקתם או תיקונם, לא תחול כלפי מי שנכנס למקרקעין כמסיג גבול, אלא אם הוכיח התובע שנכנס בתום לב ובלי כוונה לעבור עבירה או לעשות עוולה.

יישום:

סעיף 37 לחוק, קובע כי אחריותו של בעל מקרקעין ברשלנות (סעיפים 35 ו-36 לפקודת הנזיקין), לא תחול כלפי מי שנכנס למקרקעין כמסיג גבול, אלא אם הוכיח שנכנס אליהם בתום לב ובלא כל כוונה לעבור עבירה או לעשות עוולה.

מנתוני השאלה עולה כי גם אברהם וגם שרה הסיגו גבול כאשר נכנסו לשטחו של יצחק בלא רשות ("מבלי לקבל את הסכמתו לכך"), שניהם ניזוקו ונפגעו ברגליהם – אך כוונותיהם היו שונות באופן מהותי זה מזו, והדבר משליך על אחריותו של יצחק לגבי פיצויים ברשלנות:

אברהם ייחשב למסיג גבול שהתכוון לעבור עבירה ("אברהם התכוון לגנוב ליצחק את שעון המים שהיה בגינתו") ואילו שרה כלל לא תיכנס להגדרה זו, שכן טעתה מלכתחילה במצב הדברים בוודאי שלא התכוונה לעבור כל עבירה ("שרה, שליוותה את אברהם לא ידעה על כוונותיו, חשבה כי הגינה בבעלות אברהם"). לפיכך, יצחק יחויב רק כלפיה – ולא כלפי אברהם.